

forma mixti accidentalis, quæ resultat ex proportionem primarum qualitatum, et diverse ex diversa proportionem, sicut est durities ossis, et mollities carnis, et sic de aliis. Formæ etiam elementorum sunt in virtute in homine, sicut in aliis mixtis, et eodem modo ac si poneretur (x) in homine alia forma substantialis præter animam. Et eodem modo sunt actiones et passionem qualitatum in homine, ac si illa forma poneretur, quæ non prius faceret actionem vel passionem qualitatum quam faciebat anima. Finalis autem corruptio hominis nulla est nisi separatio anime a corpore, ad quæta disponunt actiones et passionem qualitatum. Unde argumentum est ponere illam aliam formam. — Quod autem dicit, quod materia est incorruptibilis, sicut corpus cum dote, — dicendum quod essentia materia incorruptibilis est; sed dispositiones quæ requiruntur in ea ut sit materia propria anime, sunt corruptibiles, quantum est de se, sicut in aliis mixtis. » — Hæc Bernardus, et bene.

Ad argumentum contra questionem (2) respondet (γ) sanctus Thomas, dist. 44, q. 2, art. 1, q^{da} 1, in solutione primi argumenti, ubi sic dicit: « Secundum Anselmum (*Cur Deus homo*, lib. 2, cap. 11), mortale ponitur in diffinitione hominis a philosophis, qui non crediderunt hominem totum aliquando posse esse immortalem, quia non viderunt homines nisi secundum hujus mortalitatis statum. Vel potest dici quod, secundum Philosophum, in 8. *Metaphysicorum* (l. c. 5), quia differentie essentielles sunt nobis ignote, utimur quandoque differentiis accidentalibus ad significandum essentielles differentias, quæ sunt accidentalium causas. Unde mortale non ponitur in diffinitione hominis quasi ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat, sed quia illud quod nunc est causa passibilitatis et mortalitatis secundum præsentem statum, scilicet compositio ex contrariis, est de essentia hominis; sed tunc non erit causa ejus, propter victoriam anime super corpus. » — Hæc ille.

Et hæc de questione sufficiant. De qua benedictus Deus in æternum. Amen.

(x) poneretur, — proponeretur Pr.

(2) questionem, — conclusionem Pr.

(γ) respondet, — respondet Pr.

QUÆSTIO III.

UTRUM CORPUS GLORIOSUM PER DOTE SUBTILITATIS POSSIT ESSE IN EODEM LOCO SIMUL, CUM ALIO CORPORE

ULTERIUS, circa quadragesimam quartam distinctionem, queritur: Utrum corpus gloriosum per dotem subtilitatis possit esse in eodem loco simul cum alio corpore.

Et arguitur quod sic. Quia, ut dicitur, *Philipp. 3*, (v. 21): *Refocinabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ*. Sed corpus Christi potuit simul esse cum alio corpore in eodem loco, ut patet per hoc quod post resurrectionem intravit ad discipulos jamis clausis, ut dicitur, *Johan. 20* (v. 26). Ergo etiam corpora gloriosa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non gloriosis simul in eodem loco.

In oppositum arguitur. Quia dicit Boetius, in libro *de Trinitate* (circa principium): *In numero differentiarum varietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere, neque specie, sed suis accidentibus distant. Nam si vel omnino cuncta ab his accidentibus separamus, tamen locus est cunctis diversus, quem unum fingere nullo modo possumus*. Ergo, si ponantur duo corpora in eodem loco, erunt unum corpus numero.

In hac questione erunt tres articuli. In primo ponuntur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I.

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio: Quod corpora beatorum erunt subtiliora propter plenum dominium anime super corpus ut perfecte informat, et per aliquam formam eis inherentem, quæ dicitur dos subtilitatis.

Primum partem hujus conclusionis ponit sanctus Thomas, dist. 44, q. 2, art. 2, in solutione prime questionis, ubi sic dicit: « Nomen subtilitatis a virtute penetrandi est assumptum. Unde, 2. *de Generatione* (l. c. 10), dicitur quod *subtile est penetrativum partibus, et partium partibus*. Quod autem aliquod corpus sit penetrativum, contingit ex duobus. Primo, ex parvitate quantitatis, præcipue secundum profunditatem et latitudinem; non autem secundum longitudinem; quia penetratio fit in pro-

fundum; unde longitudo penetrationi non obstat. Secundo ex puritate materiae; unde rari *subtilia* dicimus. Et quia in corporibus raris forma predominatur materiae magis, ideo translatum est nomen subtilitatis ad alia corpora quae optime substantiae formae et perfectiorum ab eo modo completissimae: sicut dicimus subtilitatem naturae esse in sede, et luna, et huiusmodi aliis: sicut etiam aurum, vel aliquid huiusmodi, potest dici subtile, quia perfectissime completur in *esse* et virtute suae speciei. Et quia res incorporeae quantitate carent et materia, nomen subtilitatis etiam ad eas transferatur, non solum ratione suae substantiae, sed ratione suae virtutis. Sicut enim subtile dicitur penetrativum, quia pertingit usque ad intima rei: ita etiam dicitur aliquis intellectus subtilis, ex hoc quod pertingit ad inspicienda intrinseca principia et proprietates naturales vel latentes. Et similiter dicitur aliquis habere visum subtilem, quia aliquid minutum potest visu pertingere. Et similiter est de aliis sensibus. Et secundum hoc, diversi diversimode subtilitatem corporibus gloriosis attribuimus. Quidam enim haereticis, ut Augustinus narrat (13. *De Civitate Dei*, cap. 20), attribuimus eis subtilitatem secundum modum quo spirituales substantiae subtiles dicuntur, dicentes quod in resurrectione corpus vertetur in spiritum, et, ratione huius, corpora resurgentium Apostolus *spiritualia* nominat, 1. *Corinth.* 15 (v. 44). Sed hoc non potest stare. Primo, quia corpus in spiritum transire non potest, cum non commutetur in materiam, ut Boetius ostendit in libro *De duabus naturis*. Secundo, quia, si hoc esset possibile, tunc corpore in spiritum converso, non resurgeret homo, qui ex anima et corpore naturaliter constat. Tertio, quia, si Apostolus sic intelligendo nominaret corpora spiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia, quia in anima sunt conversae: quod patet esse falsum. Unde quidam illi haeretici dixerunt quod corpus in resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundum modum (2) rarefactionis, ita quod corpora humana in resurrectione erunt similia aeri vel vento, ut Gregorius narrat in 14. *Moralium* (cap. 56, vel. 31, rec. 29). Sed hoc non potest stare. Quia Dominus, post resurrectionem, corpus palpabile habuit, ut patet, Lucæ ultimo (v. 39): quod percipere subtile credendum est. Et praeterea, corpus humanum cum carnibus et ossibus resurget, sicut et corpus beatorum, ut dicitur, Lucæ ultimo (v. 39). *Spiritus carne et ossa non habet, sicut qui videtis habere*; et, Ioh. 19 (v. 26), dicitur: *In carne mea videbo Deum*, etc. Natura autem carnis et ossis praedictam mutabilitatem non patitur. Et ideo est assignandus corpori gloriosis alius subtilitatis modus, ut dicantur subtilia propter completam corporis perfectionem. Sed hanc

(2) modum, — modum fr.

completionem quidam eis attribuunt ratione quintae essentiae, quam in eis tunc maxime dominabitur. Quod non potest esse. Primo, quia nihil de quinta essentia potest venire in compositionem corporis humani. Secundo, quia, dato quod veniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quod dominaretur magis quam nunc supra naturam elementarem: nisi ita esset quod tunc esset in corporibus humanis plus secundum quantitatem de natura celesti, et sic corpora humana non essent ejusdem naturae vel stature; nisi forte minueretur in homine elementaris natura, quod repugnat integritati resurgentium: vel ita quod natura elementaris indueret proprietates naturae celestis ex ejus dominio in corpore, et sic naturalis virtus esset causa proprietatis gloriose: quod videtur absurdum. Et ideo alii dicunt quod dicta completio, ex qua corpora humana gloriosa subtilia dicantur, erit ex dominio animae glorificatae, quae est forma corporis, super ipsam, ratione cuius corpus gloriosum *spirituale* dicitur, quasi omnino subiectum spiritui. Prima autem subiectio, qua corpus animae subijciuntur, est ad percipiendum *esse* specificum, prout subijciuntur sibi ut materia formae; et deinde subijciuntur sibi ad alia opera animae, prout est motor. Et ideo prima ratio spiritualitatis in corpore est ex subtilitate, deinde ex agilitate, et aliis proprietatibus corporis gloriose. Et, propter hoc, Apostolus in spiritualitate tetigit dotem subtilitatis, ut Magistri exponunt. Unde Gregorius dicit, 14. *Moralium* (cap. 56, vel. 31, rec. 29), quod *corpus gloriosum dicitur subtile per effectum spiritualis potentiae*. — Hec ille.

Ex quibus potest formari talis ratio pro prima parte conclusionis: Corpus non potest dici vel imaginari subtile esse, nisi ex parvitate materiae, vel quantitate, aut ex completissima sui perfectione per formam. Sed corpora gloriosa non erunt subtilia primis duobus modis. Ergo tertio modo. Ille autem tertius modus potest dupliciter intelligi: scilicet ex natura quintae essentiae, aut ex completo dominio animae beatae super corpus. Primus modus non est probabilis. Restat ergo secundus.

Secundum vero partem conclusionis ponit, dist. 44, q. 2, art. 3, in solutione primae quaestionculae, ubi sic dicit: « Corpus gloriosum erit omnino subiectum animae glorificatae, non solum ut nihil sit in eo quod resistat voluntati spiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adae; sed etiam ut sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam subtile reddatur ad praedictam subjectionem; quae quidem perfectio dicitur dos corporis glorificati. Anima autem coniungitur corpori non solum ut forma, sed ut motor. Et utroque modo oportet quod corpus gloriosum animae glorificatae sit summe subiectum. Unde per dotem subtilitatis subijciuntur ei totaliter, in quantum est forma corporis,

dans esse speciemini et per dotem agilitatis subijci-
atur ei inquantum est motus, ut scilicet sit expedi-
tum et habile ad obediendum spiritui in omnibus
actionibus et motibus anime. » — Hec ille.

Similiter dicit, dist. 40, q. 4, art. 5, in solutione
secundae quaestionum, ubi sic dicit : « Secundum
hoc homo est particeps beatitudinis, quod ad imagi-
nem Dei existit. Imago autem Dei primo et princi-
paliter in mente consistit ; sed, per quandam deri-
vationem, etiam in corpore hominis quodam repre-
sentatio imaginis invenitur, secundum quod oportet
corpus anime esse proportionatum. Unde beatitudo,
vel gloria, primo et principaliter est in mente ; sed,
per quandam redundantiam, derivatur etiam ad
corpus, ut beatitudo hominis secundum corpus
dicatur esse secundum hoc quod imperium anime
Deo conjuncto perfecte exequitur. Unde sicut dispo-
sitiones quae sunt in anima beata ad perfectam ope-
rationem, quae Deo coniungitur, dicuntur anime
dotes ; ita dispositiones quae sunt in corpore glorioso,
ex quibus corpus efficitur perfecte subiectum anime,
dicuntur corporis dotes. » — Hec ille.

Ex quibus potest argui pro secunda parte conclu-
sionis sic : Beatitudo corporis gloriosi, et ejus dotes,
proportionantur beatitudini anime gloriose, et ejus
dotibus. Sed beatitudo anime, et ejus dotes, sunt
quedam forme positive inherentes anime beatae.
Ergo simile est de beatitudine corporis gloriosi, et
ejus dotibus, quantum una dicitur de subtilitatis.
— Item, hoc idem apparet ex definitione dotis,
quam ponunt communiter Doctores, ut recitat sanctus
Thomas, dist. 40, q. 4, art. 1 : quae talis est :
*Dos est perpetuus oratus anime et corporis,
vita sufficiens, in aeterna beatitudine jugiter per-
severans.* Ergo, etc.

Secunda conclusio est quod corpus gloriosum
non habet ratione suae subtilitatis quod possit
esse simul cum alio corpore in eodem loco
localiter.

Hanc ponit sanctus Thomas, dist. 44, q. 2, art. 2,
in solutione secundae quaestionum, ubi sic dicit :
« Non potest, inquit, dici quod corpus gloriosum
ratione suae subtilitatis habeat quod possit esse cum
alio corpore in eodem loco, nisi, per subtilitatem
aufeatur ab eo illud quo prohibetur nunc esse
simul cum alio corpore in eodem loco. Dicunt autem
quidam, quod prohibetur ab hoc in isto statu
ratione corpulentiae, per quam habet quod replet
locum ; quae quidam corpulentia ab eo per dotem
subtilitatis tollitur. Sed hoc non potest stare, pro-
pter duo. *Primo*, quia corpulentia, quam dos sub-
tilitatis aufert, est ad defectum perticiens ; puta ali-
qua inordinatio materiae non perfecte substantis suae
formae. Totum enim quod ad integritatem corporis
pertinet, in corpore resurget, tum ex parte formae,

quam ex parte materiae. Quod autem (z) aliquid corpus
sit repletivum loci, hoc habet per illud quod est de
integritate naturae ejus, et non ex aliquo defectu
naturae. Cum enim plenum opponatur vacuo, illud
solum non replet locum, quo posito in loco, locus
nihilominus remanet vacuus. Vacuum autem diffi-
nitur, in 4. *Physicorum* (l. c. 58), quod est *locus
non plenus corpore sensibili*. Dicitur autem ali-
quod corpus esse sensibile ex materia, et forma, et
naturalibus accidentibus ; quae omnia ad integrita-
tem naturae pertinent. Constat etiam quod corpus
gloriosum erit sensibile etiam secundum tactum, ut
patet in corpore Domini. Locus igitur nec ei deerit
materia, aut forma, aut naturalia accidentia, scilicet
calidum, et frigidum, et hujusmodi. Unde patet
quod corpus gloriosum, non obstante dote subtili-
tatis, replebit locum ; insensibile enim videretur dicere
quod locus ubi esset corpus gloriosum, esset vacuus.
Secundo, ratio praedicta positioris non valet. Quia
impedire existentiam corporis cum alio corpore in
eodem loco, est in plus quam repleere locum. Si
autem ponamus dimensiones esse separatas sine
materia, illae dimensiones non replent locum. Unde (6)
quidam ponentes vacuum, dixerunt vacuum esse
locum in quo sunt hujusmodi dimensiones sine ali-
quo corpore sensibili ; et tamen istae dimensiones
prohibentur ne sint simul cum alio corpore in
eodem loco, ut patet per Philosophum, 4. *Physico-
rum* (l. c. 81, et in 3. *Metaphysice* (l. c. 17), ubi
habet pro inconvenienti quod corpus mathemati-
cum, quod nihil aliud est quam dimensiones sepa-
ratae, sit et simul cum corpore naturali sensibili.
Unde, dato quod subtilitas corporis gloriosi auferret
ab eo hoc quod est repleere locum, non tamen seque-
retur quod propter hoc posset esse cum alio cor-
pore in eodem loco ; quia, remoto eo quod est in
minus, non propter hoc removetur quod in plus est.
Dicendum igitur videtur quod illud quod nunc impe-
dit corpus nostrum ne sit simul cum alio corpore in
eodem loco, nullo modo poterit ab eo removeri per
dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere cor-
pus aliquod ne sit simul situm cum alio corpore
in eodem loco, nisi quod in eo requirit diversum
situs ; nihil enim est impedimentum identitatis,
nisi quod est causa diversitatis. Hanc autem distin-
ctionem situs non requirit aliqua corporis qualitas ;
quia corpori non debetur situs ratione suae qualita-
tis ; unde, remoto a corpore sensibili quod sit cali-
dum aut frigidum, grave aut leve, nihilominus in
eo manet necessitas praedictae distinctionis, ut patet
per Philosophum, 4. *Physicorum* (l. c. 70), et
etiam per se plenum est. Similiter materia etiam
non potest inducere necessitatem praedictae distin-
ctionis ; quia materiae non advenit situs, nisi me-

(z) Quod autem. — Quia quod Pr.

(6) cum. — Ad. Pe.

(7) sit. — sint Pe.

stante quantitate dimensionis. Similiter etiam nec forma situm habet, nisi (x) ex materia situm habente. Nestat ergo quod necessitas distinctionis duorum corporum in eodem situ causatur a natura quantitatis dimensionis, cui per se convenit situs. Cedit enim in diffinitione ejus: quia quantitas dimensionis est quantitas habens situm. Et inde est quod, reodis omnibus aliis que sunt in re, talis distinctionis necessitas invenitur in sola quantitate dimensionis. Si enim accipitur linea separata, oportet quod, si sint due linee, vel due partes minus linee, quod sint distincte in situ; alias linea addita lineae non efficeret majus, quod est contra communem animi conceptionem. Et similiter est de superficiibus et corporibus (y) mathematicis. Et quia materia debetur situs, inquantum substat dimensioni, exinde predicta necessitas derivatur ad materiam situatam: ut, sicut non est possibile esse duas linee, vel duas partes linee, nisi sint distincte secundum situm, ita impossibile est esse duas materias, vel duas partes materie, nisi sit distinctio situs. Et quia distinctio materie est principium distinctionis individuum, inde est quod Boetius dicit, in libro de Trinitate (circa princip.), quod *duobus corporibus unum locum fingere nullo modo possumus*: ut hanc saltem accidentium varietatem distinctio individuum requirat. Subtilitas autem a corpore glorioso dimensionem non auferet: unde nullo modo auferet sibi predictam necessitatem distinctionis situs ab alio corpore. Et illa corpus gloriosum non habebit ratione sue subtilitatis quod possit esse cum alio corpore; sed poterit esse simul cum alio corpore, operatione virtutis divina. Sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita quod ad adventum ejus sanarentur infirmi, sed hoc fiebat virtute divina, ad reedificationem fidei; ita faciet virtus divina, ut corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpore, ad perfectionem glorie. — Hec ille.

Ex quibus potest argui pro conclusione sic: Causa manente, manet effectus. Sed cum dote subtilitatis manet causa impossibilitatis duorum corporum ad simul existendum in eodem loco. Ergo cum illa dote manet effectus.

Tertia conclusio est quod divina virtute duo corpora possunt simul esse in eodem loco.

Hanc ponit sanctus Thomas, dist. 44, q. 2, art. 2, in solutione tertie questionis, ubi sic dicit: « Propter hoc necesse est duo corpora in duobus locis esse, quia diversitas materie requirit in situ distinctionem. Et ideo videmus quod quando conve-

niant duo corpora in unum, destruitur *esse* distinctum utrique, et acquiritur utrique simul unum *esse* indistinctum (z), ut patet in mixtionibus. Non potest ergo esse quod duo corpora remaneant duo, et tamen sint simul, nisi utrique conservetur *esse* distinctum quod prius habebat, secundum quod utrumque erat ens indivisum in se, et divisum ab aliis. Hoc autem *esse* distinctum dependet a principis essentialibus rei sicut a causis proximis, sed a Deo sicut a causa prima; sicut supra dictum est (dist. 12, q. 4, art. 4), quod *esse* accidentis dependet a subjecto sicut a causa proxima, sed a Deo sicut a causa prima. Et quia causa prima potest conservare rem in *esse*, cessantibus causis secundis, ut patet per primam propositionem libri de Causis, ideo divina virtute, et ea sola, potest fieri ut accidens sit sine subjecto, ut patet in Sacramento Altaris. Et similiter divina virtute, et ea sola, fieri potest quod corpori remaneat *esse* distinctum ab alio corpore, quatenus ejus materia non sit distincta in situ ab alterius corporis materia. Et sic miraculose fieri potest quod duo corpora sint in eodem loco. — Item, beata Virgo miraculose filium suum peperit. Sed in illo (b) partu oportuit duo corpora simul esse in eodem loco, quia corpus pueri exiens claustra pudoris non fregit. Ergo potest fieri miraculose quod duo corpora sint in eodem loco. — Item, hoc idem potest ostendi per hoc quod Dominus intravit ad discipulos januis clausis, Johann. 20, v. — Hec ille.

Ex quibus potest formari multiplex ratio pro conclusione.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II.

PROFUNDIUS OBJECTIONES

§ 1. — CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Argumenta Durandi. — Quantum ad secundum articulum, arguendum est contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit Durandus (dist. 44, q. 5), probando quod dote subtilitatis non est qualitas inherens corpori glorioso. Perfecta, inquit, subjectio corporis ad animam, quoad operationes cognitivas et appetitivas, videtur pertinere ad dotem subtilitatis. Et hac subjectio potest intelligi vel quantum ad operationes sensitivas precise, ut nihil sit in corpore, quo puritas talium operationum impediatur, sicut nunc fit in nobis frequenter propter grossitatem et impuritatem spirituum deservientium operationibus sensitivis; omnis enim talis impuritas

(x) nisi. — nec Pr.

(y) superficibus et corporibus. — sensibilibus et corruptibilibus Pr.

(z) indistinctum. — distinctum Pr.

(b) in illo. — nullo Pr.

segregabiliter a corporibus gloriosis. Vel potest intelligi talis subjectio propter perfectam obedientiam quam tunc habebant vires sensitive appetitive ad rationem; quæ obedientia non est nobis, quando caro concupiscit adversus spiritum; et ab hoc corpus nunc dicitur animale ab animalitate, quia motus animales magis sunt in nobis secundum impedimentum sensualitatis quam secundum dictamen rationis; sed tunc dicitur corpus spirituale, quia omnes tales motus erant plegario subjecti spiritui. Quicumque autem dictorum (2) modorum accipitur subtilitas (3), non videtur necessarium quod dicat aliquam qualitatem supernaturalem inherentem corporibus gloriosis. Quia subtilitas primo modo accepta, scilicet pro puritate operationum sensitivarum, potest esse per solam puritatem humorum (4), et spirituum deservientium operationibus sensitivis. Secundo modo autem accepta, potest esse per divinam providentiam assistentem. Nec apparet bene quomodo per aliquam qualitatem inherentem hoc esse possit: quia actus cuiuscunque qualitatis, sive naturalis, sive supernaturalis, non est liber, sed necessarius, et ideo ad idem semper inclinat; sed obedientia virium sensitivarum ad rationem vel intellectum non potest esse secundum inclinationem ad idem, quia quandoque secundum rectam rationem aliquid est appetendum, quandoque vero ejus oppositum; ideo, etc. Et quavis secundum hanc viam subtilitas non sit aliqua forma habitualis, sicut nec impossibilitas, potest tamen dici hoc: quia hoc sponso (5) qui istud nomen ductum est, consistit non solum illis que sponsus (6) ornant et circumstant quæ intrinsecæ, sed etiam in illis que a istius extrinsecæ, ut talis brillantem ejus dantur, et creaturæ facti continentur. — Hæc Durandus.

§ 2. — CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Argumenta quorundam. Contra secundam conclusionem arguitur ab aliis, probando quod per dotam subtilitatis corpus gloriosum possit esse cum alio corpore.

Primo. Quia cuilibet dotis corporis gloriosus est aliquis proprius effectus. Sed dotis subtilitatis non videtur esse aliquis effectus nisi penetrando aliud corpus, et facere se simul cum eo. Sed hoc est forma creata, et datur corporibus gloriosis. Ergo possunt se facere simul cum alio corpore non subtili, penetrando ipsum.

Secundo. Quod illud possit esse per virtutem

creatam, probatur: Quia Christus, inquantum Deus, posset facere quod corpus gloriosum esset cum glorioso. Nec tamen sequitur quod corpus gloriosum (2) posset se facere simul cum (3) glorioso, sed bene conceditur quod posset se facere cum non glorioso (4). Igitur non est tantum per divinam potentiam, sed per aliquid quod est in eo. Sed hoc non videtur aliud quam dotis subtilitatis. Ergo, etc.

Tertio. Si subtilitas non esset ratio essendi cum alio corpore, tunc corpus post resurrectionem esset in eius anime. Anima enim, quantum est ex se, potest esse cum quocunque corpore; et si corpus non posset esse cum alio corpore, jam esset sibi in omni, quia non posset cum illo illud quod posset sine ipso, quod est contra Augustinum, 22. *de Civitate Dei* temp. II.

Quarto. Sicut Deus posset facere unum corpus pro tunc cum alio corpore, ita potest ipsum conservare per aliquod tempus, et perpetuo. Igitur, a simili, poterit sibi dare aliquam formam per quam sit cum alio corpore, et per quam perpetuo conveniat sibi esse cum alio pro libito voluntatis sue.

Quinto. Magis videtur de corporibus gloriosis quod per subtilitatem suam possint se facere simul cum alio corpore, quam de aliis non gloriosis. Sed aliam alia corpora inveniuntur, que possunt se facere simul cum alio corpore: ut ignis cum ferro, et vinum cum pane. Ignis enim in ferro operatur quod veritas sit quibus ferum ignitum habet propriam operationem ignis et ferri, seu actionem unam, si est mentum, candulam et scindit. Nec potest dici quod sit illi in aliam materiam, quia due forme substantiales specificæ non possunt perficere unum eundem partem materiam. Quod etiam vinum sit ubique in pane, patet, quia vini humiditas est in pane; sed humiditas non potest separari a proprio subjecto, ut patet per Philosophum, 2. *de Anima* c. 113. de humido aquæ et ferri, licet minus sit sensibile, unde quandoqueque impediuntur digiti in aere, vel in aqua, secundum eam, intercipitur aqua inter digitos; quod patet, quia nemo humiditas, que non separatur a corpore, Ergo nullo magis hoc possunt corpora gloriosa.

Hæc argumenta recitat *Secundus* c. 4. *Sentent.*, dist. 40, q. 16 tanquam aliena.

§ 3. — CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

I. Argumenta Durandi. Contra tertiam conclusionem arguit Durandus (dist. 44, q. 14), probando quod per nullam potentiam possit fieri quod duo corpora sint simul in eodem loco proprio, sive

(1) dictorum. — *Qui*, Pr.

(2) subtilitas. — *spiritualitas* Pr.

(3) humectans. — *humiditas* Pr.

(4) sponsus. — *sponsus* Pr.

(5) daretur. — *daretur* Pr.

visus corpus gloriosum. — *Qui*, Pr.

in, non. — *Ad*, Pr.

ip a veritas sed bene aquæ ad glaciem, *Qui*, Pr.

quod sint indistincta secundum situm. Quia corpus non impeditur esse simul cum alio corpore, nisi ratione quantitatis. Quia nihil potest pati aliter quin corpus possit esse simul cum alio corpore in eodem loco, nisi illud per quod unum corpus requirit distinctum situm ab alio: nihil enim est impedivum identitatis, nisi quod est causa diversitatis. Sed sola quantitas est illud per quod unum corpus requirit distinctum situm ab alio. Ergo sola quantitas secundum naturam impedit similitudinem plurimum corporum in eodem loco. Hoc supposito, probatur quod duo corpora, ex hoc quod habent distinctas quantitates, non possint esse simul in eodem loco.

Primo sic. Non minus necesse est duo corpora distingui ab invicem situ et positione, quam duas partes ejusdem corporis. Sed partes quantitative ejusdem corporis sic necessario distinguuntur situ seu positione, quod impossibile est eas simul esse, simulate opposita huic distinctioni. Ergo similiter duo corpora idem distinguuntur situm et positione, quod non possunt esse simul, simulate illi distinctioni opposita. Utroque premissarum probatur. Et primo major sic: quia actualis divisio partium quantitatis non tribuit partibus divisae quod possint esse plus simul quam ante divisionem: sed una quantitas efficitur dum solo divisione; ergo similes quae repugnat partibus ejusdem quantitatis, repugnat quibuscunque duabus quantitatibus. Et iterum: duo quantitates inter se divise possunt uniri et fieri partes ejusdem quantitatis, sicut e converso partes uniae dividi possunt, et fieri quantitates distinctae, propter quod omnino videtur idem esse iudicium de quantitatibus divisae et de partibus ejusdem quantitatis, praecipue quia quilibet pars quantitatis est quantitas. Et sic patet major, scilicet quod quam impossibilitatem habent partes ejusdem quantitatis ut sint simul, eandem habent quaecunque corpora. Minor probatur, scilicet quod partes ejusdem quantitatis sic distinguuntur situ vel positione, quod nullo modo possunt simul esse, simulate opposita tali distinctioni: quia de intrinseco et essentiali ratione quantitatis (x), sine qua non est possibile quantitatem esse vel intelligi, est quod habeat partem extrinsecam, seu partem, quod vocatur ad presens, distinguuntur positione, vel situ, qui est ordo partium in toto, quo diffinitio vel distinctio secundum positionem, et ordo, repugnat similitudini partis in parte, vel partis cum parte, unde contra rationem quantitatis est quod partes ejus sint simul: sed semper una est extra aliam, et non in alia, vel cum alia: alioquin duae non essent aliquid majus una, nec totum majus parte, quod est impossibile. Et sic patet minor. Sequitur ergo conclusio principalis, scilicet quod duo corpora, vel duae quanti-

tates, necessario distinguuntur situ, seu positione, sic quod impossibile est ea esse simul, sed necessario unum est extra aliud, et non in alio, nec cum alio, positione vel situ indifferens.

Secundo probatur sic idem (et est eadem virtus rationis cum precedente): Quia, si duo corpora possunt esse simul, ita quod quantitates eorum sint indistinctae secundum situm vel positionem, modo quo expositum est, per eandem rationem partes ejusdem quantitatis possunt super se replicari, ita ut sint indistinctae positione, nec una sit extra aliam: et tantum poterunt replicari, ut tota replicatio fiat super unam minimam partem, ita quod extra eam non sint aliae, sed in ea vel cum easimul. Hoc autem videtur impossibile: quia tunc maximum corpus posset contineri localiter a minimo loco, scilicet a solo loco illius partis super quam facta esset replicatio: et sic totus unus mons maximus posset intrare per foramen acus, et totum eolum contineri in minima bursa, salvata quantitate utriusque, scilicet montis et colli; quod non videtur possibile. Quare, etc.

Tercio sic. Sicut partes quantitatis successivae, ut sunt tempus et motus, habent inter se ordinem durationis: sic partes quantitatis permanentis habent inter se ordinem positionis. Sed nulla virtute potest fieri quod partes quantitatis successivae, ut sunt partes temporis et motus, sint simul duratione; cum de ratione earum sit prius et posterius secundum durationem. Ergo similiter nulla virtute fieri potest quod partes quantitatis permanentis sint simul positione: et, per eandem rationem, nec duae quantitates diversorum corporum: cum idem iudicium sit utrobique, pro eo quod quilibet pars quantitatis est quantitas, ut dictum fuit. Quare, etc.

Quarto. Quia sicut se habent duo accidentia ejusdem speciei ad idem subjectum, sic duo corpora ad locum. Sed duo accidentia ejusdem speciei non possunt simul esse in eodem subjecto. Ergo nec duo corpora in eodem loco. Minor probatur. Quia duo accidentia ejusdem speciei vel sunt aequalis gradus, vel inequalis, puta quia unum est intensius alio. Si sint inequalis gradus, impossibile est quod sint simul in eodem subjecto: alioquin idem subjectum esset magis album et minus album; quod videtur implicare contradictionem. Et iterum: termini motus vel mutationis sunt impossibiles; sed huiusmodi accidentia possunt esse termini motus vel mutationis secundum alterationem intensius et remissionis; quare, etc. Si vero sunt ejusdem gradus, idem sequitur: nam subjectum non est in potentia ad aliquam formam nisi mediante mutatione: sed subjectum habens aliquam formam non potest mutari ad eandem (x) ejusdem gradus, pro eo manifeste: quia idem non potest simul esse

tale formaliter in actu, et tale in potentia; sed illud sequeretur si subjectum habens aliquam formam posset mutari ad consimilem (x); ergo, etc.

Quinto. Quia rationes quae sunt pro parte opposita, sunt solubiles. Quod patet discurrendo per singulas.

Primo quidam arguunt quod duo corpora non possunt esse simul in eodem loco: quia Christus natus est clauso Matris utero (remansit enim virgo post partum); sed istud non potuit esse, nisi corpus Christi nascendo simul esset cum corpore matris; quare, etc. — Sed ista ratio non valet. Dicitur enim quod verissimum est beatam Mariam virginem permansisse in partu, et post partum, sicut ante: fuit enim virgo non solum ex carnis experientia delectationis venereae, per quam experientiam virginitas proprie amittitur; sed etiam propter integritatem membri corporalis. Nec tamen propter hoc in nativitate Christi fuerunt duo corpora simul, scilicet corpus Christi cum corpore Matris: quia est alius modus possibilis, scilicet quod virtute divina fuit facta dilatatio membrorum (b) et mentium naturalium, non ruptio aliqua, vel fractio aliqua: sicut, secundum Augustinum, *14. de Civitate Dei* (cap. 26), factum fuisset in omnibus mulieribus, si status innocentie durasset, quia tunc peperissent sine dolore, qui nunc est poena peccati, secundum sententiam Beati, *Gen. 3. v. 16*. Hic unde ordinata fuisset per dilatationem membrorum naturalium, et non per fractionem vel divisionem, quae non potest esse in sentientibus sine dolore. Et hunc modum videntur tenere Gregorius Nyssenus *de Occursu Iamini*, et Ambrosius, super illa verba *Luc. 2 (v. 24)*, *Quia masculinam*, etc. Illi enim dicit Gregorius Nyssenus sic: *Hoc autem legis decretum in solo incarnato Deo singulacriter et ab aliis differenter impleri videtur. Ipse namque solus ineffabiliter conceptus, ac incomprehensibiliter editus, virginis uterum aperuit, non ante conubii resurrectionem, secunda post partum mirabilem inviolabiliter signaturam castitatis.* Et Ambrosius (y) dicit ibidem: *Non enim virilis coitus vulva virginis secreta recessit, sed immaculatum semen inviolabili (z) utero Spiritus Sanctus infudit.* Et subdit quod est ad propositum, dicens: *Qui ergo vulvam sanctificavit alienam, ut nasceretur Propheta, hic est qui aperuit matris sine vulvam, ut immaculatus recipat.*

Secunda arguunt quidam, dicentes quod Christus ponitur surrexisse clauso tumulo; quod non potuit esse, ubi simul esset corpus Christi cum

lapidibus sepulchri. — Sed haec ratio non valet: quia ex nullo textu Sacrae Scripturae habetur quod Christus surrexit clauso sepulchro; et ideo assertio contraria non prejudicat fidei, neque Scripturae. Quod si ex dictis aliquorum sanctorum haberetur quod Christus surrexit clauso sepulchro, accipiendum est pro opinione; et si hoc dictum esset approbatum per Ecclesiam, tunc respondendum esset sicut in solutione tertii argumenti statim dicitur.

Tertia arguunt quidam, quod Christus post resurrectionem intravit ad discipulos januis clausis, ut habetur *John. 20. v. 26*. — Sed hoc non concludit. Quia hoc est absolute verum, scilicet quod, cum fores essent clausae, venit Jesus; sed non dicitur quod intravit (z) per januas clausas. Cum enim corpus gloriosum possit moveri per aerem sicut per terram, et Christus divina virtute potuit corpus suum ostendere et occultare prout voluit, potuit intrare ad discipulos per fenestras, vel per aliquem alium locum, et tunc primo ostendere quando fuit coram discipulis; et sic vere venit clausis januis (b), sed non per januas clausas. Et si per januas clausas intravit, potuerunt subito aperiri, et subito claudi, ita ut aperta et clausa lateret discipulos. Et quia res dicitur fieri quando imminet, ideo dicuntur fuisse clausae, quia aperta eorum nulli apparuit. Et hoc modo posset dici surrexisse clauso sepulchro, si illud aliendi legeretur. — Vel posset dici quod Christus, ratione quae Deus, habuit in sua potestate corpus et figuram corporis sui, ita quod potuit figuram corporis sui mutare in figuram angustam, et sic intrare per quancunque circum januarum, eis non obstantibus clausis. Et quavis aliqui dicant hoc non fuisse convenientius, nullus tamen dicit quin fuerit possibile Christo, inquam Deus est, etc. Convenientius autem videtur ponere modum qui ab omnibus creditur esse possibilis, quam ponere illum qui a pluribus impossibilis reputatur. Beatus etiam Augustinus videtur hunc modum tenere.

Potest etiam aliter responderi ad praedictas tres instantias, dicendo quod, si Deus potest facere et fieri quod idem corpus Christi sit simul in coelo et in sacramento, absque hoc quod sit in medio, multo fortius potest facere quod idem corpus sit successive in locis distantibus, et non in medio. Et sic potuit Deus facere quod corpus Christi fuisset primo in utero matris, et postea extra, absque hoc quod fuisset in medio simul cum corpore matris. Et idem potest dici de egressu Christi ex sepulchro clauso, et de ingressu ad discipulos januis clausis. Et si istud est possibile Deo quod prima facie apparet possibilius quam illud quod habet tenemus de simultate existentiae reals corporis Christi in coelo et in

(x) consimilem. — similitudinem Pr.

(b) membrorum. — nervorum Pr.

(y) Cfr. Ambros., *Exposit. in Lucam*, lib. 2.

(z) virilis. — rursus Pr.

(i) inviolabili. — inviolabiliter Pr.

intravit. — intraverat Pr.

Januas et sic usque ad januas, am. Pr.

per ost. — am. Pr.

sacramento, et de similitudine ejusdem in pluribus sacramentis), tunc predictae instantiae simpliciter ex dictis Scripturae sunt clare solutae, et omnes auctoritates sanctorum doctorum predicta loca Scripturae exponentiuntur.

Quarto arguunt quidam : Quia corpus celeste non potest dividi, saltem quantum ad substantiam sphaerarum; unde dicitur, Job. 37 (v. 18), quod *cœli velut solidissimi, quasi ære fusi (z) sunt*. Si ergo corpus gloriosum non posset simul esse cum alio corpore, nunquam corpus Christi ascendisset ad eorum empyreum, nec corpora sanctorum post resurrectionem illuc ascenderent; quod est erroneum. — Sed dicendum quod, sive ponatur eorum divisibile per naturam, sive virtute divina, non oportet ponere corpus Christi in ascensu ad eos simul fuisse cum corporibus sphaerarum; sed cessit corpus corpori (z). Et si dicatur quod omne divisibile est corruptibile; — dicendum quod non oportet. Quia divisio non arguit corruptibilitatem in illis in quibus est; sed addit facilitatem, quia (y) corruptibile divisum in plures partes, facilius corrumpitur quam si esset integrum; quia singulae partes non possunt tantum resistere corruptenti, quantum totum integrum. Divisio tamen non dat eis corruptibilitatem; sed supponit. Quod patet : quia, si esset quantum mathematicum, quantumcunque divideretur, non corrumpetur. Non enim corrumpetur a contrario, quia quantitas non habet contrarium; nec corruptione subjecti, quia subjectum non habet, ut ponitur; nec divisione ad minima, quia tale quantum secundum se divisibile est in infinitum, nec est possibile pervenire ad minimum, nec conjunctionem toti, neque separationem a toto. Patet ergo quod divisio non arguit corruptibilitatem; saltem illa que fieret virtute divina. Nec cœli dicuntur solidissimi, quin possint divina virtute dividi, et præbere transitum corporibus gloriosis ad eorum empyreum; sed dicuntur solidissimi, quia naturaliter sunt incorruptibiles. Videtur etiam quod rationabiliter oporteat hoc ponere : quia, nisi cœlum sit secundum aliquid divisibile, ita ut cedat corpori glorioso, necessarium est quod corpora gloriosa nunquam possint esse in cœlo, nisi semper sint simul cum alio corpore; quod forte reputarent aliqui satis absurdum.

Quinto arguunt quidam : Quia corpus non impeditur esse cum alio corpore, nisi ratione quantitatis. Sed virtute divina fit quod in Sacramento Altaris est corpus Christi simul cum quantitate panis. Ergo eadem virtute posset fieri quod simul esset cum substantia panis. Ergo duo corpora essent simul. — Sed dicendum quod corpus Christi, prout spectat

ad genus substantiæ, est vere in Sacramento Altaris. Nec illud est contra dicta, nisi ponatur quod in eodem sacramento sit quantitas corporis Christi; quia sola quantitas impedit coexistentiam plurium corporum in eodem loco. Sicut autem ostensum fuit prius (dist. 10, q. 2), non est verum quod quantitas Christi sit in hoc sacramento, nec ex vi conversionis, ut omnes concedunt, nec ex aliqua concomitantia, quamvis unum ab altero non separatur, ut plenius fuit supra (ibid.) declaratum. Item, secundum omnes, corpus Christi non est in Sacramento Altaris quantitative; sed sub qualibet parte hostiæ, quantumcunque minima, est totum corpus Christi; unde non potest ibi videri, nec a seipso, nec ab alio, ut fuit declaratum in precedentibus (dist. 10, q. 4). Nec ut sic competeat corpori Christi aliquis motus, vel actio, seu passio. Quando autem querimus utrum virtute divina unum corpus possit esse cum alio, intelligimus hoc de existentia quantitativa utriusque corporis. Et ideo non est simile hinc et inde.

Sexto principaliter arguit. Quia tenentium partem oppositam, probabilior modus ponendi est illorum qui dicunt quod modus quod est possibile duo corpora esse in eodem loco, talis est : Quantitas enim, per quam corpus comparatur ad locum, habet duo facere, scilicet reddere corpus quantum, et occupare locum. Primum est actus ejus formalis, secundum est actus ejus quasi causæ efficientis. Ex quo potest tripliciter argui.

Primo sic. Sicut se habet calor ad calefaciendum, sic quantitas ad occupandum locum. Sed, virtute divina, potest fieri quod calor præsens calefactibili non calefaciat ipsum, ut factum fuit in fornace Babylonis respectu trium puerorum. Ergo eadem virtute fieri potest quod quantitas præsens loco non occupet locum; et sic alia quantitas poterit esse simul cum ipsa.

Secundo sic. Virtute divina potest fieri quod prius maneat, amoto posteriori; cum hoc non implicet aliquam contradictionem, seu repugnantiam intellectuum. Sed dare esse quantum subjecto per prius competit quantitati quam occupare locum : quia ille est actus formalis, qui simul est cum forma in subjecto; alius autem est actus ejus ut efficientis respectu alterius, qui frequenter est tempore posterior. Ergo virtute divina potest fieri quod corpus maneat quantum, et non occupet locum. Et sic idem quod prius.

Tertio sic. Non videtur quod duo corpora impediantur simul esse in eodem loco, nisi quia non appareat per quid distinguarentur. Sed illud non impedit : quia corpora suis quantitativis distinguuntur non per loca, quamvis per distinctionem locorum appareat vel manifestetur distinctio corporum. Dato etiam quod distinguarentur per loca, Deus tamen potest facere per se quod potest facere

(z) fusi. — formati Pr.

(z) corpus corpori. — corpori Christi Pr.

(y) facilitatem, quia. — facientem quod Pr.

mediantibus causis secundis; et ita potest distinguere duo corpora, et distinctionem eorum conservare, absque distinctione locorum. Quare, etc.

Iste, inquam, modus inter ceteros probabilior est. Sed tamen non valet, nec concludit. Dicitur enim *ad primum*, quod non est simile de calefactione respectu caloris (z), et de occupatione loci respectu quantitatis. Quia per calefactionem fit aliqua natura in calefacto, scilicet calor, qui virtute divina potest impediri ne fiat, conservando qualitatem oppositam; propter quod, calidum præsens calefactibili potest virtute divina impediri ne calefaciat. Sed ad occupare locum non sequitur aliqua natura absoluta ex præsentia locati ad locum, vel econtra; sed ex hoc solum occupatur locus a locato, quia locatum habet infra locum distensionem suarum partium. Cum ergo hoc sit essenziale locato, prout est quantum, impossibile est quod locatum sit in loco, et quod non occupet ipsum, ac, per consequens, quin sit impossibile alteri sic occupanti.

Similiter *secunda ratio* non valet. Dicitur enim quod Deus potest facere quod corpus sit quantum, et quod non occupet locum; quia potest facere corpus sine loco. Sed, supposito quod corpus sit in loco, non potest fieri quod non occupet locum; quia non est prius, immo nec aliud realiter est quantum esse in loco quam occupare locum; quia occupare locum est in loco habere partes positione distinctas et distantes ab (z) invicem et ab omni alia quantitate, et istud non est aliud quam esse quantum. Nec in proposito facit difficultatem corpus continens aliud, in quo contentum dicitur esse sicut in loco; quia, si duo corpora ponerentur esse in eodem loco continente, et postea corpus continens (γ) totaliter annihilaretur, non propter hoc præcedentia corpora desinerent simul esse; et, quavis ista simultas non esset secundum locum, esset tamen secundum positionem partium, quæ semper est incompatibilis quantitati, cum distantia partium quantitatis sit essentialiter intrinseca quantitati.

Similiter *tertium* non concludit. Dicitur enim quod Deus (z) potest conservare distinctionem corporum sine distinctione locorum; quia potest facere plura corpora, quorum neutrum sit in loco. Non tamen potest facere quod duo quanta sint distincta, et partes eorum sint positione indistinctæ, cum hoc sit contra intrinsecam rationem quantitatis. Et quia hoc sequitur, si ponerentur plura corpora in eodem loco, ideo illud non est possibile. Ad formam ergo rationis, dicendum quod non prohibentur plura corpora esse in eodem loco quia locus sit causa

distinctionis corporum, sed quia distinctio corporum requirit distinctam positionem eorum, quam non compatitur unitas loci. Sic ergo videtur quod duo corpora quantitative sumpta nulla virtute possunt simul esse in eodem loco. Si autem alterum eorum non compararetur ad aliud quantitative, sicut est de corpore Christi in sacramento, vel alio modo Deo possibili, licet nobis ignoto, tunc unum corpus posset esse simul cum alio in eodem loco; sed alterum non esset ibi localiter, nec quantitative. — Hæc Durandus.

II. Argumenta Scoti. — Contra eandem conclusionem arguit Scotus (dist. 49, q. 16), improbando modum ponendi, quo dicitur solum Deum posse facere duo corpora simul in eodem situ.

Primo. Quia, vel manent principia essentialia istorum corporum ut sunt in uno loco distincta, vel non. Si sic, ergo solus Deus non conservat, quia cum causis secundis manentibus et concurrentibus conservat; cuius contrarium dicitur in positione. Si non, sequitur quod Deus conservat et non conservat unum et idem simul; quia conservat, secundum te, illud esse distinctum eis (z); non conservat, quia non conservat (z) nisi quod est, sed materia illius est materia istius, et forma illius est forma istius, ergo non sunt distincta, ergo nec conservat ut distincta; et sic ponis contradictoria. Et si dicas quod Deus potest conservare illa corpora distincta sine distinctione principiorum intrinsecorum illorum, — hoc non valet; quia Deus nunquam conservat nec potest conservare rem sine suis principis essentialibus, ut hominem sine anima et corpore humano; ergo nec distinctas res potest conservare sine distinctis principis essentialibus; talia autem sunt materia et forma; ergo, etc.

Secundo sic. Aut situs est formale distinctivum et essenziale quantitatis, aut accidentale et casuale. Si formale et essenziale, ergo Deus de potentia absoluta non potest conservare quantitatem distinctam ab alia sine situ, sicut Deus nunquam potest facere effectum causæ formalis sine ipsa, ut hominem sine anima, album sine albedine, quia est contradictio. Si autem situs sit accidentalis aut casualis ratio distinctionis quantitatis, ergo ante illud habuit causam essentialem formalem distinctionis propriam; et tunc Deus conservat illa distincta secundum suas causas priores, sine illo quod est accidentalis ratio; vel, si est casualis, tunc conservat causam sine effectum; quod est possibile.

Tertio. Quia in causis ejusdem ordinis non est circulus. Sed distincta quantitas est causa distinctionis situs effectiva, ut in accipis in una ratione,

(z) caloris. — calorum Pr.

(z) ab. — ad Pr.

(γ) postea corpus continens. — prius corpus Pr.

(z) non. — Ad. Pr.

(z) eis. — Om. Pr.

(z) non conservat, quia non conservat. — non conservat enim Pr.

contra aliam opinionem. Ergo e converso situs non potest esse causa effectiva distinctionis quantitatis.

Quarto. Quia inter quantitatem et quantitatem non est repugnantia formalis, nec inter situm et situm; nec inter *ubi* et *ubi*. Quod probatur: quia quaecumque formae, quantumcumque sint contrariae, si sint in diversis, nihil sibi repugnant; sed duo *ubi* sunt in diversis; ergo non repugnant. Unde, dato quod in hoc corpore sit hoc *ubi*, et in alio aliud *ubi*, ista duo non repugnant formaliter, quia ejusdem speciei sunt; nec repugnant (α) respectu corporis sibi subjecti, quia hoc *ubi* est in uno corpore, et aliud est in alio. Si ergo est impossibilitas quod ista duo *ubi* sint in diversis, hoc non est propter repugnantiam quam habent inter se absolute, nec etiam ut comparantur ad subjectum. Oportet ergo quod sit propter comparisonem ad eundem terminum, respectu cuius accipiuntur. Sed nec sic est impossibilitas: quia duos respectus extrinsecos esse in diversis non ad diversos terminos, non est impossibile; quia nec est impossibile de respectibus intrinsecis (β) advenientibus, ut duos respectus similitudinis in diversis ad unum simile. Hoc etiam patet: quia impossibilitas quanti ad quantum coexistendi in eodem loco est sicut impossibilitas cause essendi sine suo effectu naturali; sed, cum causa sit prior suo effectu, et omne prius naturaliter Deus possit conservare sine posteriori, non est impossibile quantum esse simul cum quanto, et quantum esse sine suo effectu, qui est esse in loco distincto.

III. Argumenta aliorum. — Contra eandem conclusionem arguunt alii, ut recitat Scotus (dist. 49, q. 16), quod per nullam potentiam duo corpora possint esse simul.

Primo. Quia, secundum Boetium, 1. de Trinitate (circ. princ.), in numero differentiam accidentium varietas facit. Et sequitur: *Locus semper est diversus; corporum duorum locum unum nullo modo fingere possumus.* Ex hoc sic arguitur: Si varietas loci in numero differentiam facit, contradictio est quod duo corpora sint in eodem loco.

Secundo. Quia dimensio est formalis ratio repugnandi duo corpora esse in eodem loco: quia, secundum Philosophum, 4. Physicorum (l. c. 76), sole dimensiones faciunt per se distare, non per passionem, nec per aliquid aliud. Tunc sic: Si formalis ratio repugnandi duo corpora esse simul, est divisio distincta, tunc, manente dimensione, quae est formalis ratio huius repugnantiae, impossibile est duo corpora esse simul.

Confirmatur sic: Sic se videntur habere duo

dimensiones ad essendum in eodem loco, sicut duo accidentia contraria ad idem subjectum. Sed duo accidentia contraria non possunt esse simul in eodem subjecto. Ergo nec duo corpora habentia distinctas dimensiones possunt esse simul in eodem loco. Major probatur. Quia quicquid inducit unum contrariorum, expellit reliquum; ergo qui movet unum corpus ad locum, expellit reliquum. Sed hoc non fieret, si possent esse simul in eodem loco. Ergo. — Quod autem duo accidentia contraria non possint esse simul in eodem subjecto per aliquam potentiam, patet, 4. Metaphysicae (l. c. 9 et 27), ubi dicit Philosophus, quod, si contraria sunt in eodem, pari ratione et contradictoria.

Tertio sic. In corpore naturali non sunt nisi ista: scilicet materia, et forma, et qualitates, et quantitates. Sed formalis ratio repugnandi duo corpora esse in eodem loco, non est materia, nec forma substantialis, nec qualitates: quia corpus aliquod potest rareferi et condensari, manente eadem materia, et forma, et qualitatibus, sola quantitate mutata. Sed tamen corpus condensatum et rarefactum occupat alium et alium locum.

Quarto. Nam duo indivisibilia non possunt esse immediata: quia tunc non essent duo, ex 6. Physicorum (l. c. 2, etc.). Ergo a simili potest argui: Si duo corpora sunt simul immediata, non remanent duo; eadem enim ratio quae est de uno, est de alio.

Quinto. Quia a puncto ad punctum non potest trahi nisi una linea recta. Sed, si duo corpora essent simul, possent trahi duae lineae rectae ab uno puncto corporis continentis ad alium punctum ejusdem corporis contenti (α), quia (β) in duobus corporibus. Ergo, etc.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III.

PONUNTUR SOLUTIONES

§ 1. — AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta Durandi. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Et quidem ad objecta Durandi contra primam conclusionem, respondet Petrus de Palude (dist. 44, q. 3), dicens: « Quidquid isti dicant, videtur probabilius quod subtilitas sit aliquid positivum, existens in potentiis per modum habitus. Quia gratia perficit naturam sicut ipsa nata est perfici. Potentie autem animae inferiores natae sunt perfici ad suas operationes, et ad obediendum rationi,

(α) a verbo formaliter usque ad repugnant, om. Pr.

(β) intrinsecus. — intrinsecis Pr.

(α) a verbis ab uno usque ad contenti, om. Pr.

(β) quia. — quia Pr.

per habitus naturaliter acquiribiles. Ergo ad hoc ut ista fiant perfectius, conveniens est infundi habitus supernaturales; qui (2), sive sint unus, sive plures, unius dotis nomine (3) designantur, propter unitatem finis in generali. Et quidem de appetitu sensitivo et memorativa, est probabile; in quibus ex frequentia actuum solent habitus generari naturaliter. Sed de potentiis apprehensivis sensuum exteriorum, et aliquorum interiorum, in quibus nulli habitus naturaliter acquiruntur, non concludit ratio, sed potius oppositum; nisi dicamus quod ideo in eis naturales habitus non ponuntur, quia non experimur ex frequentia actuum eas perfici plus quam ex primo actu; quod si possent, pari ratione haberent habitus sicut alie. Quia ergo non est dubitandum quod per gloriam perficiuntur earum operationes, et delectationes perfectiores sequentur (7), probabile est quod hoc fiat per habitus; quia (8) etiam faciunt operationes connaturaliores, et per consequens promptiores, faciliores et delectabiliores. Et ideo argumenta in oppositum, non concludunt. — Ad primum ergo, dicitur quod non concludit de appetitivis, in quibus, quanto natura est perfectior, tanto plus concupiscunt adversus spiritum. Tamen nec in aliis concludit: quia sicut intellectus, quantumcumque depuratis phantasmatibus et potentiis subservientibus, indiget habitu ad perfectius operandum, et voluntas ad obediendum, quamvis organa, vel ob grossitiam sui, vel spirituum, non patiantur (quia intellectus organum non habet, nec per consequens spiritu utitur, et objectum ejus est spirituale); ita est in proposito. Si dicatur quod hoc est quia intellectus non potest intendi, cum sit æternus, ideo aliter habet perfici, scilicet extrinsece, quia non potest intrinsece, — non valet: quia hoc esset imperfectionis in intellectu, posse perfici solum extrinsece; cum perfectio tanto sit nobilior et perfectior, quanto interior. Si ergo potentie organice possint (9) intendi, et verisimile sit eas (7) intendi (maxime in statu illo perfectissimo, immo etiam in damnatis, ut majorem penam sentiant), nihilominus potentie sensitivæ cum tota sui intensiōe non habent majorem perfectionem in suo genere (7) quam intellectus per naturam in ultimo sui existens; propter quod, si illi non intensionali necessarius est habitus ad ultimam perfectionem respectu suæ operationis, pari ratione et potentiis sensitivis, quarum operatio tunc est summe perficienda. — Ad secundum, dicitur quod illa ratio probat non posse esse aliquem habitum in appetitu

sensitivo; quod est contra communem opinionem. Propter quod, dicendum quod determinaret ad unum non materialiter, sed formaliter. Redderet enim (2) potentiam bene mobilem a ratione, ut obediret rationi in appetendo et refutando cum tali et tali modo: sic enim habitus virtuosus inclinatur, non ad aliquid appetendum vel fugiendum, quia non est ad operari absolute, sed ad sic appetendum, id est, prout recta ratio dictabit. Quia appetitus superior movet inferiorem sicut splœra superior movet inferiorem, ut dicitur, 3. de Anima (l. c. 57). Unde, sicut inferior splœra nata est obedire superiori ad omnem motum illius, puta primi mobilis et secundi, et non ad unum tantum, sed ad omnem motum quo illa movetur, sic habitus perficit appetitum sensitivum ad omne imperium rationis; sicut et sanitas disponit corpus totum ut sit bene obediens anime, non ad hanc vel ad illam, sed ad omnem operationem. Et nihilominus hujusmodi sunt quedam qualitates naturales, et non potentie rationales, que sunt ad utrumque, ideoque, etc. — Hoc Petrus, et bene quoad multa.

Sunt tamen in dictis ejus aliqua dubia; vel falsa, sicut et in dictis Durandi. Primum est, quia dos subtilitatis non est habitus unus, aut multus, ordinatus ad perficiendum potentias partis sensitivæ apprehensivas, vel appetitivas: hoc enim pertinet ad dotem agilitatis. Sed ordinatur ad hoc quod corpus sit subiectum perfecte anime, ut participet actu primum, qui est esse substantiale. De hoc sanctus Thomas, dist. 40, q. 4, art. 5, in solutione tertie questionis, sic dicit: « Anima est forma corporis, et motor. Unde, cum dotes corporis ad hoc ordinantur ut corpus perfecte subijciatur anime, hoc erit ut subijciatur ei perfecte, et sicut formæ, et sicut motori. A forma autem in materia tria causantur: scilicet esse substantiale, vires, et forme secundariæ (2), scilicet accidentales, et amborum conservatio. Corpus ergo gloriosum, in quantum perfecte anime subijciatur quantum ad esse substantiale quod habet ab ea, sic est dos subtilitatis: ex hoc enim corpus gloriosum subtile dicitur, quod perfecte ab anima informatur, etc. » ut supra (7) recitatum fuit. Item, ibidem, in solutione secundi argumenti, sic dicit: « Agilitas non solum pertinet ad motum, sed etiam ad sensum, et ad omnes alias operationes anime: ut secundum hoc dicatur corpus gloriosum esse agile, quod est perfecte habitatum ad omnes operationes que per corpus exercentur. » — Hoc ille. — Item, dist. 44, q. 2, art. 3, q. 1, arguit sic, tertio loco: « Inter operationes animalis, sensus est nobilior et prior quam motus. Sed non assignatur corporibus gloriosis aliqua pro-

(2) etiam. — Ad. Pr.

(3) nomine. — nature Pr.

(7) sequentur. — frequenter Pr.

(8) quia. — quod Pr.

(9) organice possint. — organice: posse Pr.

(7) eas. — causas Pr.

(7) genere. — Om. Pr.

(2) Redderet enim. — ei redderet Pr.

(2) secundariæ. — sed alie Pr.

(3) Cfr. quest. preced., art. 3, l.

prietas quae perficiat ea ad sentiendum. Ergo non debet eis attribui agilitas, per quam perficiantur ad motum. » Ecce argumentum. Sequitur responsio : « Dicendum, inquit, quod per dotem agilitatis corpus gloriosum reddetur habile non solum ad motum localem, sed ad sensum, et ad omnes alias operationes animae per corpus exequendas. » — Haec ille. — *Secundum* est, quia non videtur verum quod aliqua naturalis potentia animae sit intensibilis aut remissibilis, ut dicit Petrus. — *Tertium* est quod habitus virtutis non determinet ad unum materialiter, sed tantum formaliter, scilicet ad modum. Hoc enim falsum est : quia habitus temperantiae determinat per modum inclinationis ad objectum temperantiae, puta ad medium in delectationibus tactus, et non solum ad modum operandi; et similiter iustitia, et aliae virtutes morales. De hoc sanctus Thomas, 3. *Sentent.*, dist. 23, q. 1, art. 4, q.^{1a} 2, in solutione quarti, sic dicit : « Medium determinatur per virtutem intellectualem, scilicet prudentiam, et moralem; sed diversimode : quia prudentia determinat medium per modum dirigentis et ostendentis; sed virtus moralis per modum exequentis et inclinantis in medium; unde dicit Tullius (lib. 2, *de Inventione*), quod operatur per modum naturae. » — Haec ille. — Item, 1 p., q. 1, art. 6, in solutione tertii argumenti, sic dicit : « Dupliciter contingit aliquem judicare. Uno modo, per modum inclinationis : sicut qui habet habitum virtutis, recte iudicat de his quae sunt secundum virtutem agenda, inquantum ad illa inclinatur; unde et in *Ethicis* (z) (lib. 3, cap. 4; et lib. 10, cap. 5) dicitur quod virtuosus est mensura et regula humanorum actuum. Alio modo, per modum cognitionis : sicut aliquis instructus in scientia morali posset iudicare de actibus virtutis, etiamsi habitum non haberet. » — Haec ille. — Quomodo autem idem habitus possit inclinare nunc ad hunc actum, nunc ad oppositum, vel ad diversa objecta, ostendit sanctus Thomas, 1^a 2^{ae}, q. 54, art. 2 et 4. Vide ibi. Alia dicta Petri stare possunt, bene intellecta.

§ 2. — AD ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM

Ad argumenta quorundam. — Ad primum contra secundam conclusionem, dicitur, negando minorem : quia dos subtilitatis habet alium effectum quam penetrare aliud corpus, et facere quod duo corpora sint simul, ut patet per praedicta.

Ad secundum dicitur quod per divinam potentiam corpus gloriosum aequè potest esse simul cum alio corpore glorioso, immo potius. De hoc sanctus Thomas, dist. 44, q. 2, art. 2, in solutione quartae quaestionculae (6), sic dicit : « Corpus gloriosum

ratione suae proprietatis non habet quod possit esse cum alio corpore glorioso in eodem loco, sicut nec (z) ut sit cum corpore non glorioso. Divina autem virtute posset fieri ut duo corpora gloriosa essent simul, vel duo non gloriosa, sicut gloriosum et non gloriosum. Sed (z) tamen non est conveniens quod corpus gloriosum sit simul cum alio corpore glorioso : tum quia (z) in eis servabitur debitus ordo, qui distinctionem requirit; tum quia unum corpus gloriosum non se opponet alteri. Et sic nunquam duo corpora gloriosa erunt simul. » Item, in solutione quintae quaestionculae (5), sic dicit : « Corpus gloriosum non habebit quod sit cum alio corpore simul ratione subtilitatis; et, si hoc haberet ut esset cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioso. »

Ad tertium dicitur quod anima beata, resumpto corpore glorioso, poterit esse simul cum quocumque alio corpore esse voluerit; non tamen propria virtute, sed divino miraculo. De hoc sanctus Thomas, ubi supra (dist. 44, q. 2, art. 2), in solutione sextae quaestionculae (e), sic dicit : « Corpori glorioso secundum naturam suam competit ut resistat cuilibet alteri transeunti, ita quod non possit simul esse cum eo in eodem loco. Sed miraculose hoc potest divina virtute contingere, ad nutum ipsius, quod sit cum alio in eodem loco; et sic non resistet ei transeunti. » — Haec ille.

Ad quartum, negatur consequentia : quia per nullam forinam creatam auferitur a corpore glorioso illud quod est principium impossibilitatis coexistendi alteri corpori, ut patet in probatione conclusionis.

Ad quintum, negatur minor. Et ad ejus probationem, patet responsio per dicta sancti Thomae in Scripto super Boetium, *de Trinitate*, in illa quaestione qua querit : Utrum duo corpora possint intelligi esse in eodem loco. Ibidem enim, in solutione quinti argumenti, sic dicit : « In ferro ignito non sunt duo corpora, sed unum corpus, habens quidem speciem ferri, sed aliquas qualitates ignis. » — Haec ille. — Completius tamen respondet Petrus de Palude (dist. 44, q. 3), dicens : « In ferro ignito non sunt simul ignis et ferrum. Cujus ratio est : quia forma ignis non compatitur in materia quam perficit, tantam densitatem quantum habet materia ferri; nec forma ferri compatitur tantam raritatem, quantum requirit forma ignis. Dicendum ergo quod, cum ferrum igitur, utique ignitio ferri non est nisi vehemens alteratio a qualitatibus ignis, ratione cujus potest aliud ignire; et sic, ubi ferrum est, non est ignis, sed ardor, vel cautina. Si quae tamen

(z) *ver.* — Om. Pr.

(5) *Sol.* — quia Pr.

(z) a verbis non est conveniens usque ad tum quia, om. Pr.

(5) *quaestioncula.* — *quaestionis* Pr.

(e) *quaestioncula.* — *quaestionis* Pr.

(z) *Ethicis.* — *Metaphysicis* Pr.

(6) *quaestioncula.* — *quaestionis* Pr.

sunt porositates in ferro, nihil prohibet quin ibi sit ignis verus, generatus vel in natura aeris prius ibi existentis, vel in subtilioribus partibus quæ resolvuntur a ferro. De pane autem intincto vel imbibito in vino vel aqua, dicendum est quod ubi est porositas, ibi solum est vinum, vel sola aqua; ubi autem est panis solidus, nihilominus humectatus, ibi est solus panis, alteratus tamen a qualitatibus aquæ vel vini, quorum substantia corrupta est. Et sic nunquam est simul ferrum et ignis, nec panis et vinum. » — Hæc Petrus, et bene.

§ 3. — AD ARGUMENTA CONTRA TERTIAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Durandi. — Ad primum Durandi contra tertiam conclusionem, respondet Petrus de Palude (dist. 44, q. 4), dicens quod « major est vera, et minor falsa. Ad probationem, posset negari major. Sed, secundum veritatem, minor est falsa (z) : quia non est de formali ratione quantitatis quod partes ejus situ distinguantur. Quod probatur dupliciter. *Primo* sic : Quia quantitas non includit in sua essentia, nec in suo *esse*, formaliter et essentialiter situm, nec, per consequens, distinctionem situs, seu positionis, quæ est posterior : quia coordinationes prædicamentorum sunt impermixte; unde, cum situs, seu positio, sit aliud prædicamentum distinctum a quantitate, sive differant ut res et res, sive ut modus a re, saltem ratione formali differunt, et quidditative; et sic non est de ratione sue essentiae, nec per consequens suæ *esse*, cum nihil cadat medium inter essentiam et *esse*, nec *esse* unius prædicamenti deserit suam essentiam aut transeat ad aliam. Ergo Deus potest facere quantitatem sine hoc quod partes ejus sint distinctæ situ; quod solum impedit simultatem corporum in loco. *Secundo* : Quia illud non est de ratione alienius, quod est extra completam ejus diffinitionem; et potest res esse, posita sua diffinitione, omni alio circumscripto. Sed completa diffinitio quantitatis est quod quantum est divisibile in ea quæ insunt, propter quod esse partibile, et habere partes, est completa ratio quantitatis; quod autem illæ partes sint distinctæ situ, vel loco, hoc accedit. Ponatur ergo, per possibile vel impossibile, quod aliquid habeat partes, et illæ non distinguantur situ, quero : verum est quantitas, vel non? Si dicas quod non : ergo habeo diffinitionem et non diffinitum. Si

autem dicas quod sic; ergo esse partem extra partem non est essentia quantitatis. Si autem dicatur quod species abundat a genere, et quantitas continua, ut est quantitas, non includit nisi solum partibilitatem, sed, ut est continua, determinat modum partibilitatis cum situ; — potest dici quod, etsi determinaret sibi situm; non tamen propter hoc distinctionem situs : nam punctum est unitas posita, et tamen duo puncta quæ sunt in extremitatibus duarum linearum configuarum, habent unummet situm, et nihilominus sunt vere puncta, et vere posita, et situata; et ita etiam omnes partes quantitatis quæ essent in eodem loco, essent situatæ seu posite, sed non situ seu positione distinctæ. Hoc tamen non est verum : quia unum prædicamentum nunquam est differentia alterius specifica, licet species relationum innotescant aliquando per species aliorum, 5. *Metaphysicæ*. Sed aptitudo ad hoc bene potest dici essentialis, et specificans quantitatem continuam permanentem. Permanentia autem videtur esse differentia quantitatis continue respectu successivæ, et non situs. Si autem dicatur quod continuum est cujus partes copulantur ad aliquem unum terminum communem; quod supponit distantiam partium extremarum a media; — dicendum quod non est verum. Magis enim copularentur termino communi, si ab illo non distarent, nec per consequens ab invicem, quam per hoc quod distant; sicut prius dicebatur quod, si (z) esset partibile, partibus non distantibus, esset vera quantitas. Et quia nihil est in genere, quod non sit in aliqua specie ejus, oportet quod esset in aliqua specie. Si autem non esset in specie quantitatis continue et permanentis, in nulla alia esse posset : non enim in discreta, quæ supponit continuam; nec in successivâ, cum successio simultatem excludat. Esset ergo in specie quantitatis continue permanentis; et sic ei accedit, quoad essentiam, habere in partibus distinctionem situs. » — Hæc Petrus.

Et in idem reddit solutio quam dat Johannes de Neapoli ad prædictam rationem, in suo secundo *Quodlibeto*, q. 4. Dicit enim quod « de intrinseca et formali ratione quantitatis continue est quod habeat partem extra partem, id est, distinctam a parte realiter, non autem virtualiter. Immo situs, quantum ad totum ejus ambitum, est extra intrinsecam et formalem rationem quantitatis, cum sit aliud prædicamentum a quantitate. Unum enim prædicamentum est extra intrinsecam et formalem rationem alterius, mere et accidentaliter se habens (2) ad ipsum. Philosophus autem, in *Prædicamentis* (cap. de *Quantis*), dicit quod *habere positionem* est differentia quantitatis : non intendens quod prædicamentum situs, seu positionis, sit differentia spe-

(z) Argumentum, de quo dicit Petrus majorem esse verum, et minorem falsam, non est primum argumentum Durandi, art. præc., § 3, I, positum; sed istud: *Duo corpora non possunt esse simul in eodem loco, nisi partes sit distinctæ secundum positionem; sed hoc est impossibile; ergo est impossibile quod duo corpora possint esse simul in eodem loco.* Primum Durandi est ista probatio, quam dicit Petrus : « posset negari major; sed, secundum veritatem, minor est falsa. »

(z) si. — Om. Pr.

(2) habens. — habet Pr.

eifica speciei quantitatis, propter rationem jam dictam; sed circumloquens differentiam quantitatis continue permanentis, dicit quod tale predicamentum est predicamento quantitatis quasi accidentale; sicut et differentias específicas frequenter circumloquimur per accidentia. Vel per *habere positionem* Philosophus non intelligit habere situm quemcumque, sed solum habere partem permanentem, realiter distinctam ab alia parte, et ei continuatam. Unde consuevit dici quod *habere positionem*, ut est differentia quantitatis, predicta duo includit, scilicet permanentiam et continuitatem; sed, prout est speciale predicamentum, importat habere partes in diversis partibus loci ordinatas. Et hoc est quod alii dicunt; quod positio, ut est speciale predicamentum, dicit ordinem partium alicujus totius in loco; ut autem dicitur differentia quantitatis, dicit ordinem partium in toto, non autem in loco. Et similiter dicendum est quod de intrinseca et formali ratione quantitatis est habere partem juxta partem, id est, a parte non separatam; non autem juxta partem in ordine ad locum, id est, partem distantem loco ab alia parte. Vel dicendum quod de intrinseca et formali ratione quantitatis est habere partem extra partem vel juxta partem situ vel positione, non actu, sed aptitudine; sicut et de intrinseca ratione accidentis est inesse subjecto, non actu, sed aptitudine, quo modo etiam accidentis *esse* est inesse. — Hec Johannes, et bene.

Uterque enim concordat in hoc dictis sancti Thomae, dist. 44, q. 2, art. 1, q^{ba} 1, in solutione primi, ubi sic dicit: « Secundum Philosophum, in 8. *Metaphysicæ* (l. c. 5 et 6), quia differentie essentielles sunt nobis incognitæ, utimur quandoque differentiis accidentalibus ad significandum differentias essentielles, quæ sunt accidentium causæ. Unde *mortale* non ponitur in diffinitione hominis quasi ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat, sed quia illud quod (x) est causa mortalitatis secundum præsentem statum, scilicet compositio ex contrariis, est de essentia hominis, etc. » Item, dist. 10, q. 1, art. 2, q^{ba} 4, in solutione tertii, sic dicit: « Situs quantitatem præsupponit. Et quia quantitas Christi nullam habitudinem habet ad dimensiones panis, ideo etiam nec situs partium corporis Christi. Et ideo, quamvis corpus Christi, prout est sub sacramento, habeat partes distinctas et situatas situ naturali, non tamen est assignare in partibus dimensionis panis ubi singulæ partes corporis Christi jaceant. Nec tamen sequitur quod dicatur corpus Christi confusum, quia secundum ordinem illum non comparatur ad dimensiones exteriores. » — Hec ille. — Item, art. 3, q^{ba} 3, in solutione secundi, sic dicit: « Confusio opponitur

ordini partium, qui pertinet (z) ad rationem situs. Et quia corpus Christi non est situatiter sub sacramento, ideo non sequitur ibi aliqua confusio partium ex hoc quod in quolibet signato hostiæ est totum corpus, et quolibet pars. Quamvis enim non sit accipere ordinem partium secundum comparationem ad partes hostiæ, tamen est accipere ordinem ipsarum partium (6) ad invicem in corpore Christi secundum quantitatem propriam. » — Hec ille. — Ex quibus patet quomodo est duplex situs; et quod situs qui dicit ordinem partium in loco, non est de intrinseca ratione partium quantitatis dimensionis, sed accidit ei.

Ad secundum respondet Petrus (dist. 44, q. 3), primo, negando majorem. « Quia non sequitur, si partes quantitatum diversarum possunt esse indistinctæ, quod propter hoc partes ejusdem quantitatis; quia etiam naturaliter partes superficiæ continentis, et contentæ, sunt situ conjunctæ et immediate, non distantes (quia locus et locatrum sunt singulæ); et tamen partes superficiæ alterius inter se sunt situ distinctæ. Et sic falso assumebatur in primo argumento, quod major distinctio requiritur in partibus quantitatis divisæ quam indivisæ. Et ratio hujus posset dari. Quia contradictio est quod aliqua sint distincta et plura inter se, et tamen careant omni causa distinctionis. Quantitas autem, in quantum accidens, habet indivisibiliter distinguere subjecto; sed, præter hoc, in quantum tale accidens, distinguitur situ, quod ei competit etiam si non haberet subjectum. Quando autem quantitates sunt diversorum corporum, si sint indistinctæ situ, adhuc remanent distinctæ simpliciter subjectis; et ad effectum sufficit altera causarum, quarum quælibet est sufficiens. Sed in eadem quantitate indivisa, confusa distinctione situs, non remanet distinctio subjecti; quia est idem subjectum. Nec potest dici quod distinguantur distinctis partibus subjecti, cum magis e converso hæc distinctio insit subjecto ab ipsa quantitate. Unde Deus, qui potest facere duo corpora esse in eodem loco, quando sunt physica, non posset ibi duo corpora mathematica, quia non distinguantur subjecto; quod est verum; nisi faceret secundum miraculum; quod est sibi possibile; quia illam distinctionem quam habent accidentia a subjectis, potest eis dare et conservare sine subjectis, sicut duas albedines separatas posset facere. Propter quod aliquibus videtur quod posset facere duo accidentia solo numero differentia in eadem parte subjecti, quantum ad hoc saltem quod defectus distinctionis non impediret, sed aliud forte impediret. Sed ista solutio non est bona, ut videbitur postea. Unde standum est in solutione primi argumenti, concedendo quod idem sit de replica-

(x) non. — Ad. Pr.

(x) qui pertinet. — quæ pertinent Pr.

(6) ipsarum partium. — partium nostrarum, Pr.

tionem ejusdem quantitatis supra seipsam, etc. Nec sequitur impossibile : quia Sancti dicunt quod Deus posset facere camelum per foramen acus transire; quod forte non esset per compressionem in minimam figuram, salva ejus vita, quæ non pateretur ossium fractionem; sed per hoc quod partes se invicem subintrarent, ut ita dixerim, sublata ab eis distinctione situs, præter minimam et minorem foramine acus, ut posset transire. Si enim duo corpora distincta et integra et incorrupta unire potest in uno loco, multo magis diversas partes ejusdem corporis, puta manus et pedes. » — Hæc Petrus.

Concordat Johannes de Neapoli, ubi supra, dicens quod « virtute divini magnam corpus posset esse in loco parvo, et minimo, æquali uni parti ejus, ut corpus Christi totum est in minima parte Sacramenti. Et hoc forte innuit Salvator Matth. 19 (v. 24), ubi dicit quod *facilius est camelum per foramen acus eire, quam divitem intrare in regnum cælorum*; et subdit, paucis interpositis (v. 26) : *Apud homines hoc est impossibile, apud Deum autem omnia sunt possibilia.* » — Hæc Johannes, et bene.

Concordat enim utrique in hoc sanctus Thomas, dist. 44, q. 2, art. 2, in solutione quintæ quæstionculæ, ubi quærit, Utrum corpus gloriosum possit esse in loco minori se; ubi, licet dicat quod nunquam hoc fiet etiam per miraculum in corpore glorioso, non tamen negat quin posset fieri in corpore non glorioso.

Ad tertium respondet Petrus (dist. 44, q. 3), dicens quod « dici potest, ut his replicatum est, quod diversæ partes diversorum motuum possunt esse simul tempore, et ipsi toti motus, sive in eodem subjecto differentes specie, ut idem homo simul currit et calefit, sive in diversis, ut duo simul currunt; sed non diversæ partes ejusdem motus. Et similiter, diversorum corporum quantitates simul esse possunt, sed non ejusdem quantitatis diversæ etiam partes, propter rationem tactam in secundo argumento. Sed istud non valet, propter rationem ipsorum, quæ bene probat, in primo argumento, quod quantitas divisa non minus requirit distinctionem quam indivisa. Dicendum est ergo ad exempla de diversis superficiebus et motibus, quæ sunt simul plus quam diversæ partes ejusdem, quod hoc non est propter diversitatem subjectorum, ut dicebatur in solutione secundi argumenti, sed propter hoc quod comparantur ad invicem non ut quanta, sed ut indivisibilia et termini quantitatis. Quia superficies est indivisibilis secundum profunditatem; unde superficies continens concava, et contenta convexa, sunt simul secundum profunditatem, secundum quam non sunt partes, sed termini diversarum quantitatum. Sed superficies convexa continentis, et similiter convexa contenti, non sunt magis simul, quam si essent ejusdem quanti-

tatis; immo tantum, nec plus, nec minus distant ad invicem. Et similiter de motibus concurrentibus: quia concurrunt ad invicem sicut duæ lineæ conjunguntur secundum latitudinem, si una poneretur juxta aliam. Per idem enim esset ac si duo puncta ponerentur simul, quæ non faciunt aliquid majus. Motus enim (α) habet partes, quæ sunt prius et posterior, et non unum juxta aliud. Si autem ponerentur duo motus diversi, quorum unus esset prior, et alius posterior, sic non possent esse magis simul duratione quam partes ejusdem motus. Dicendum est ergo quod, sicut impossibile est duas quantitates diversas esse indistinctas situ, sic impossibile est de diversis partibus ejusdem quantitatis. — Et ad rationem quæ tacta est contra hoc in solutione secundi argumenti, dicendum est quod, posita causa formali in (β) habentibus materiam, Deus potest supplere carentiam aliam causalitatem. Licet ergo dicatur quod partes quantitatis differant subjecto et situ, utraque tamen est differentia extrinseca, et non essentialis: quia tam subjectum quam situs sunt extra essentialiam quantitatis; cum una pars quantitatis differat ab alia formaliter intrinsece seipsa, cum sit forma; actus enim formaliter seipso distinguitur a quibuscunque distinguitur. Propter quod, si partes ejusdem quantitatis habentis subjectum suum, vel numerum, super se replicatæ, fiant situ indistinctæ, sublata distinctione effectiva vel materiali subjecti, et sublata distinctione accidentali et extrinseca situs, Deo conservante effective, remanet eis (γ) formalis et essentialis et intrinseca distinctio quam habent ex seipsis formaliter: sicut, sublatis quantitatibus duorum hominum, sublata esset distinctio numeralis accidentalis exterior, quæ erant duo quanta; sed remaneret alia, quæ (δ) essent duo homines, et multi, multitudine substantiali, ab uno quod convertitur cum ente. Propter quod dicendum est ad argumentum, quod minor est vera, sed major falsa. Quia non sic se habent partes quantitatis permanentis ad positionem, sicut partes quantitatis successive ad successionem. Quia successio est differentia specifica et essentialis motus et temporis; unde non potest fieri motus sine successione, plus quam homo sine ratione. Sed positio non est differentia quantitatis, cum sit aliud prædicamentum; sed bene est propria passio ejus, a qua Deus potest separare subjectum, sicut prius a posteriori. Sed habere partes ejusdem rationis, est propria quidditas quantitatis, et nihil plus; non autem habere partes absolute, cum hoc habeat substantia composita. Ergo quantitas manens per essentialiam suam est apta nata habere situm; et per se primo modo habet aptitudinem ad distinctio-

(α) enim. — etiam Pr.

(β) non. — Ad. Pr.

(γ) eis. — ejus Pr.

(δ) qua. — quæ Pr.

nem situs, quia, cum propria passio fluat immediate a principiis essentialibus subjecti, potest dici quod per essentiam est aptum natum ad illa; sed actualis inherencia pertinet ad secundum modum perseitatis. » — Hæc Petrus.

Et in idem redit solutio Johannis de Neapoli dicentis quod « major argumenti est neganda. Quod probatur ex dictis Durandi. Quia, secundum eum, ejusdem rationis est distinctas quantitates esse simul positione, et distinctas partes ejusdem quantitatis. Et, pari ratione, secundum eum, sequitur quod ejusdem rationis sit distinctos motus esse simul duratione, et distinctas partes ejusdem motus, si motus et partes ejus sic se habent ad durationem sicut quantitas permanens ad positionem. Et tamen per nullam potentiam due partes motus possunt esse simul duratione, etiam secundum eum; duo autem motus distincti possunt esse simul duratione, etiam naturaliter. Ratio autem predictæ interemptionis et differentie est: Quia successio partis post partem, seu habere prius et posterius in partibus suis, est essentialiter tempore, quod nihil aliud est quam quantitas motus successiva, sive prius et posterius numerata in motu, ut patet, 4. *Physicorum* (l. c. 99; et seq.); et etiam motui. Quod patet dupliciter. Primo: quia moveri est aliter se habere nunc et prius essentialiter, ut patet, 6. *Physicorum* (l. c. 32); ergo de intrinseca et formali ratione motus est habere prius et posterius in partibus suis. Secundo: quia motus est actus entis existentis in potentia, ut patet, 3. *Physicorum* (l. c. 6, 16 et 23); nihil autem est in potentia ad id quod habet, sed solum ad id quod habiturum est postea; ergo motus essentialiter habet duo in se, unum prius, ratione cuius dicitur esse actus, et aliud posterius, ad quod mobile existit in potentia. Habere autem positionem seu situm in partibus suis, vel distinctionem sitalem quantum ad partes suas, non est essentialiter quantitati permanenti, ut per prædicta jam patet. — Dicendum ergo ad maiorem predictæ rationis, qua dicitur quod, sicut quantitas successiva se habet ad durationem seu successionem secundum durationem, sic quantitas permanens se habet ad positionem, etc., quod nulla est similitudo, ut jam declaratum est, sed ad permanentiam, seu simultatem secundum durationem. Et, per consequens, sicut impossibile est plures partes quantitatis successive, ut motus et temporis, esse simul duratione; sic impossibile est plures partes quantitatis permanentis, supposita ejus permanentia, non esse simul duratione. Non autem sequitur quod non possint esse simul positione. » — Hæc Johannes.

Ad quantum respondet Petrus (dist. 44, q. 3), dicens quod « non est simile de duobus accidentibus respectu unius subjecti, et de duobus corporibus respectu unius loci: quia accidentia se habent informative ad subjectum, corpora autem se habent ad

locum extrinsece. Item, forte: quamvis duo accidentia absoluta non possint esse in eodem subjecto, ut due albedines; tamen ab aliquibus ponitur quod duo accidentia respectiva possunt esse in uno subjecto, sicut in uno patre due paternitates respectu duorum filiorum. Nec est dubium quin in duobus subjectis sint duo accidentia respectiva per comparisonem ad unum, sicut in duobus filiis sunt due filiationes per comparisonem ad unum patrem. Et istud, ut videtur, potest sufficere ad propositum: quia *ubi*, vel esse in loco, dicit respectum corporis ad locum; propter quod nihil prohibet (z) quin duo corpora simul habeant duo *ubi* respectu ejusdem loci ». — Hæc Petrus.

Ad quantum dicitur quod solutiones datæ ad dicta sanctorum et auctoritates Sacre Scripture non valent. De hoc Petrus (dist. 44, q. 3): « Possunt, inquit, impediri solutiones ad auctoritates. Primo, de nativitate Christi, non valet dilatio illa: quia non est de mente sanctorum, qui dicunt hortum conclusum semper fuisse beatum uterum. Quod autem aliqui dicunt, eum aperuisse, exponendum est sicut dicitur infernum aperuisse. *Habet enim clavem David, qui aperit, et nemo claudit*, etc. (*Apocalyp.*, 3, v. 7). Quia enim nemo exit de domo clausa nisi sibi aperiatur ostium, et de inferno nullus exire poterat, Christus autem inde exivit, et alios extraxit et exire inde fecit, propter hoc dicitur quod infernum aperuit, non quia ejus ingressum frerit, nec dilataverit. Ita Christus, quia de matre exivit, dicitur uterum aperuisse (quia sine apertione nullus filius exiit); et sic ad modum aperientis exeundo se habuit, non quod dilataverit; quia talis apertio etiam sine fractione opponitur clausioni, et non solum fractioni; sancti autem dicunt non solum clausum pudoris signaculum, sed etiam ipsum uterum et *portam in domo Domini clausam*, et quod *porta illa clausa erit principi, et non aperietur, et Dominus intrat et exit per eam* (*Ezechiel*, 44, v. 2), et multa hujusmodi. — Ad aliam de sepulchro, dicendum per interemptionem. Unde (6) refert Comestor vocem auditam sic: *potuit Christus clauso prodire sepulchro*. Et, licet non sit articulus fidei, tamen, si recipitur auctoritas, non est ad mentem eorum exponere quod subito apertum sit, et subito clausum; immo intelligunt quod ante omnem apertionem exivit. — De (7) *januis clausis*, certum est quod per fenestras potuit ingredi; sed non sic intelligunt sancti. Et, licet non sit impossibile Deo corpus etiam immortale in minimum figuram redigere, tamen non convenit corpori immortalis, quod sine fractione ossium videtur non posse fieri. Et multo magis illud dicere

(z) prohibet. — prohibemus Pr.

(6) 5 per interemptionem. Unde. — quod per interceptionem bene Pr.

(7) De. — Om. Pr.

debuerunt in Christi nativitate : nam quantitas formicæ sufficit ad magnitudinem corporis animati primo anima rationali ; unde, cum, salva virginitate, cruor menstruus et urina exeat, potuit sic corpus Christi ab ipso comprimi, ut sine fractione et dilatazione exiret, et vivus homo remaneret. — De quarto, scilicet de cœlo, verum dicunt : quia, sicut cedit aer avibus volantibus, sic illud sanctorum corporibus innumerabilibus, vel immortalibus, huc atque illuc discurrentibus ; quia sicut scintillæ in arundinetis discurrent (Sapient. 3, v. 7). — De quinto autem dicendum quod, licet quantitas Christi sit in altari, tamen non est ibi localiter ; ideo non est multum ad propositum. » — Hæc Petrus.

Johannes autem de Neapoli magis extense dicit de prædictis. « Istæ, inquit, responsiones non valent ; sed videntur erroneæ et periculosæ, utpote contra communem doctrinam Ecclesiæ et auctoritates sanctorum ; et etiam aliquæ contra auctoritates Sacre Scripturæ. Et arguo primo contra omnes simul. Quia Augustinus, in Johannis Evangelium, tractatu 21 (α), exponens illud Johannis (v. 20), et fores essent clausæ (β), dicit sic : *Moli autem corporis ubi divinitas erat, ostia clausa non obstiterunt. Ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inviolata permansit.* Sed constat quod moli corporis non plus obstare poterat uterus vaginalis, aut sepulchrum, aut cœlum, quam ostia. Et quodlibet istorum obstat moli alterius corporis per solam quantitatem, ut omnes concedunt. Obstitisset autem quodlibet istorum moli corporis Christi, si (γ) non potuit esse simul cum (δ) utero virginali in partu, vel cum sepulchro in resurrectione, aut cum cœlo in ascensione. Sed, secundum intentionem Augustini (ε), corpus Christi cum quolibet illorum esse potuit.

« Præterea arguitur specialiter contra illud quod primo (ζ) dicitur, de partu virginis. Quia, si in ejus partu fuit facta tanta dilataatio meatuum et rimarum naturalium quanta sufficit ad egressum pueri de utero, cum talis dilataatio sit quædam apertio, secundum illos de opposita opinione, ut patet per Gregorium Nyssenum et Ambrosium, quos inducunt, sequeretur quod Christus fuisset natus de utero virginali non clauso, sed aperto, etsi non per divisionem aut fractionem, saltem per prædictam dilataationem, tantam quantā ponitur ad egressum pueri de utero ; quod est contra Gregorium, in Homilia super illud Johannis 20, *Una sabbatorum, cum*

fores essent clausæ, etc., ubi ait sic : *Illud corpus Domini intravit ad discipulos januis clausis, quod videlicet ad humanos oculos per nativitatem suam clauso exivit Virginis utero. Quid ergo mirum, si januis clausis post resurrectionem in æternum jam victurus intravit, qui, moriturus veniens, non aperto utero Virginis exivit?* Et Beda, in homilia super illud Matthæi ultimo (v. 2), *Et accedens revolvit lapidem, etc.* dicit (α) : *Qui mortalis clauso utero Virginis potuit mundum ingredi, ipse victurus immortalis clauso sepulchro potuit resurgendo exire.* Hæc autem omnia, secundum prædicta, falsa essent, sicut et falso diceretur contentum in aliquo, ut bladium in sacco, exire de eo clauso, et non aperto, si exiret per orificium dilatatum, dato quod non esset facta aliqua fractio vel scissio in eo (clausum enim et apertum opponuntur ut habitus et privatio) ; sicut et falso diceretur quiescens, quod qualitercumque moveretur. — Falsum autem est quod dicitur, quod, secundum Augustinum, 14. de Civitate Dei (cap. 26), in statu innocentie fuisset facta talis dilataatio in partu omnis mulieris, absque rptione et fractione quacunque : quia ex verbis Augustini nihil tale habetur, sed solum quod mulier concepisset sine corruptione, et peperisset sine dolore. Dicit enim sic : *Nulla corruptio integritatis infunderetur gremio matris uterique ; quia ita tunc potuit utero conjungi, salva integritate feminei genitalis, viri semen immitti, sicut nunc potest, eadem integritate salva, ex utero virginis fluxus menstrui cruoris emitti.* Et infra : *Ad partum non dolorum gemitus, sed maturitatis impulsus feminea viscera relaxaret.* Et quavis in sensibilibus fractionem vel divisionem dolor naturaliter consequatur, tamen a tali dolore mulier fuisset preservata, virtute Dei, qui potest omnem causam absolvere ab omni effectu eam naturaliter consequente, sicut est dolor respectu talis fractionis vel rptionis. — Auctoritatem autem Ambrosii quæ allegatur, introducit sanctus Thomas in 3 p. Summæ, q. 28, art. 2, in primo argumento, ad probandum quod mater Christi fuerit virgo in partu. Et exponit eam sic, dicendo quod « Ambrosius dicit hoc, exponens illud quod Evangelista, scilicet Lucas, de lege inducit : *Omne masculinum adaperiens vulvam, etc.* Quod quidem (β), ut Beda (Exposit. in Luc. Evang., lib. 1) dicit, *consuetæ natiuitatis more loquitur, non quod Dominus sacri centræ hospitium, quod ingressus sanctificaverat, egressus devirginasse credendus sit.* Unde illa adaperitio non significat (γ) reserationem claustrî pudoris virginei, sed solum exitum proles de utero matris ». Omnia sunt verba

(α) in Johannis Evangelium, tractatu 21. — Homilia 119 super Johannem Pr.

(β) et fores essent clausæ. — venit Jesus januis clausis Pr.

(γ) si. — sed Pr.

(δ) cum. — Om. Pr.

(ε) Cfr. etiam sermonem 247 Augustini.

(ζ) primo. — Om. Pr.

α dicit. — dicitur Pr.

(β) quidem. — quidam Pr.

(γ) significat. — serrat Pr.

Fratris Thomae. Unde incongrue praedicta auctoritas introducit, sed trahitur ad alium sensum, ut scilicet ad apertio illa denotet dilatationem praedictam, et non solum exitum prolis de utero; quod falsum est. Quaedam autem glossa marginalis dicit, super Lucam, cap. (x) 2, quod illud de Ambrosio a falsariis est appositum; et postea subdit praedictam expositionem Fratris Thomae. Et simile est de auctoritate Gregorii Nysseni, quam una cum praedicta auctoritate Ambrosii introducit Frater Thomas (6), super illud Lucae 2, quod est jam allegatum: *Omne masculinum*, etc.

« Responsiones etiam quas dat *ad secundum*, scilicet (γ) ad illud de resurrectione Christi clauso sepulchro, non valent. Non prima. Quia ex dictis Sacrae Scripturae habetur aliquantulum quod Christus resurrexerit clauso sepulchro. Quia, Marc. 16 (v. 3), dicitur quod mulieres visitantes sepulchrum dicebant ad invicem: *Quis revolvat nobis lapidem*, etc.? De angelo etiam legitur, Matth. ultimo (v. 2), quod *accedens revolvit lapidem*. Et constat quod Christus jam resurrexerat, ut omnes concedunt. Aut ergo Christus surrexit aperto sepulchro, quod postmodum clausum est; aut clauso sepulchro. Primum dici non potest: quia talis clausura, quantum est de natura sua, generasset fidem seu opinionem quod Christus surrexisset clauso sepulchro, sicut Ecclesia nunc tenet, propter praedicta verba Evangelistarum; et sic Christus resurgens fuisset actor falsae fidei, seu opinionis, de se et de sua resurrectione; quod falsum est. Et praeterea (δ) talis clausura fuisset facta omnino frustra: quia non ad tenendum sepulchrum mundum, cum, non obstante causa illa, angelus movebat lapidem; nec etiam ad astruendum resurrectionem, quia corpus Christi non esse in sepulchro, sed resurrexisse, magis apparere poterat sepulchro aperto quam clauso. Ergo relinquitur aliud membrum, scilicet quod Christus resurrexit clauso sepulchro. Et hoc est quod dicit Chrysostomus, super illud Lucae 24 (v. 2), *Et invenerunt revolutum lapidem a monumento*. *A motus est*, inquit, *lapis post resurrectionem, propter mulieres, ut credant resurrexisse Dominum, videntes monumentum vacuum corpore*. Et Beda, in homilia super illud Matth. ultimo (v. 2), *Et accedens revolvit lapidem*, etc., dicit sic: *Non ut egressuro Domino januam pandat; sed ut egressus ejus jam facti hominibus praestet indicium*. Et subdit illud quod allegatum fuit: *Ipsa enim factus immortalis, clauso sepulchro potuit vivere, resurgendo*, etc. Nec illud quod dicunt sancti, exponendo Evangelia conformiter textui Evangelii, accipiendum est pro opinione, ut

iste dicit; sed magis accipiendum est pro veritate ab Ecclesia approbata. — Nec valet alia responsio quam dat, scilicet quod sepulchrum fuerit subito apertum et subito clausum; et dicatur resurrexisse clauso sepulchro, quia res dicitur fieri quando innotescit, et talis clausio et apertio nulli apparuit. Quia, quamvis res dicatur fieri quando innotescit, nulla tamen res dicitur fieri quando fit ejus oppositum: falso enim diceretur homo fieri albus, quando fit vel est niger. Clausio autem et apertio sunt opposita. Ergo falso diceretur Christum resurrexisse clauso sepulchro, si secundum veritatem (α) surrexit sepulchro aperto, quantumcumque talis clausio et apertio latuisset.

« Responsiones autem quas dat *ad tertium*, scilicet (6) ad illud de ingressu Christi ad discipulos januis clausis, non valent. Non enim valet prima. Quia est contra Augustinum, in quodam sermone pascale (Serm. 247), ubi sic dicit ad litteram contra praedictum errorem: *Nonnulli de hac re ita moventur, ut pene periclitentur, asserentes contra divina miracula iudicium rationationum suarum. Sic enim disputant: Si corpus erat, quomodo per ostia clausa intrare potuit? Si comprehendunt modum, non est miraculum. Ubi deficit ratio, ibi est fidei edificatio. Et infra: Queris a me, et dicis: Si per ostia clausa, ubi est corporis motus? Et ego respondeo: Si per mare ambulavit, ubi est corporis pondus? Sed fecit illud Dominus, tanquam Dominus* (γ). Sic ergo, secundum Augustinum, non solum intravit januis clausis, sed etiam per ostia clausa. Nec valet si dicatur quod Augustinus non dicit hoc ex persona sua, sed alterius ab eo querentis. Quia Augustinus talem questionem repulisset tanquam falsum supponentem, si Christus per ostia clausa non intrasset, sed per fenestram, cum ostia essent clausa; et non ostendisset modum quomodo per ostia clausa intravit in simili, quia scilicet per mare ambulavit. — Secunda etiam responsio non valet: Quia expresse contradicit Scripturae, Johan. penultimo, quae dicit: *Ingressus est ad discipulos, cum fores essent clausae, et claustris januis*; quod totum falsum esset, si ingressus fuisset januis apertis, quantumcumque fuissent subito apertae vel subito clausae, ut patet per praedicta de resurrectione, quae facta est clauso sepulchro. — Nec valet etiam tertia responsio; propter duo. Primo, quia aut simpliciter, aut saltem non minus est impossibile corpus hominis, manente natura humana, in figuram talem mutari, quam duo corpora esse in eodem loco. Anima enim est actus corporis organici, ut dicitur, 2. de Anima (l. c. 6); unde requirit figuram determinatam in

(α) cap. — Om. Pr.

(6) Cfr. Catenam auream, in Lucae Evangelium, cap. 2.

(γ) ad secundum, scilicet. — Om. Pr.

(δ) praeterea. — prima Pr.

(α) veritatem. — virtutem Pr.

(6) ad tertium, scilicet. — Om. Pr.

(γ) tanquam Dominus. — Om. Pr.

corpore cuius est actus. Et praeterea : inconveniens est dicere de corpore Christi, quod erat impassibile post resurrectionem, quod fuerit transmutatum de figura propria naturali in figuram tam extraneam et innaturalem. *Secundo*, quia, secundum hanc responsionem, Christus non intrasset per ostia clausa, sed magis per rimam ostiorum, ut etiam ipse exprimit; et sic clausa ostia Christi corpori obstitissent. Et utrumque est contra sanctorum auctoritates, ut patet per praedicta.

« Responsio etiam quam dat *ad quartum*, scilicet (α) ad illud de ascensu Christi ad caelos, non valet. Quia, secundum eam, corpus caeleste moli corporis Christi obstitisset, si simul cum eo stare non posset; contra auctoritatem Augustini iam allegatam. Et praeterea : apud Philosophum non minus reputaretur impossibile caelum posse scindi, ut patet in 2. *Caeli et mundi*, quam duo corpora esse in eodem loco. Cum ergo oporteat (β) ponere quod duo corpora fuerint in eodem loco, in nativitate, et resurrectione, et ingressu Christi ad discipulos, ut patet per praedicta, convenientius est ponere quod etiam in ascensione sic fuerit, quam quod caelum fuerit scissum; quia quod potest fieri per pauciora, frustra fit per plura. » — Haec Johannes de Neapoli.

Concordat sancto Thome, dist. 44, q. 2, art. 2, q^{da} 2, in solutione tertii argumenti, dicenti : « Corpus gloriosum transibit sphaeras colorum sine eorum divisione, non ex vi subtilitatis, sed ex divina virtute, quae eis ad nutum in omnibus subvenit. » Haec ille.

Ad sextum principale dicitur quod motiva Scoti ibidem pro conclusione recitata, probabilia sunt, et convenienter conclusionem declarant. Nec responsiones datae ad illa valent.

Responsio siquidem *ad primum* non valet. Primo : Quia, licet ex hoc quod corpus dicitur occupare locum, non semper causetur aliqua forma absoluta in loco vel locato, tamen, ex hoc quod corpus incipit occupare locum, sequitur expulsio alterius corporis ab eodem loco, et aliquis motus localis, vel rarefactio, aut condensatio, naturaliter loquendo, qui est alius effectus a distensione partium et commensuratione loci et locati. Et hunc effectum Deus potest suspendere, conservando praesentiam locati ad locum. Et sic duo corpora poterunt simul esse in eodem loco; quia secundum locatum ex suo adventu non expellet primum locatum ab eodem loco. — Secundo : Quia illa responsio aliud falsum assumit, scilicet quod idem sit formaliter et essentialiter occupare locum quod habere distensionem suarum partium infra locum. Hoc enim falsum est : quia occupare locum importat aliud quam distensionem partium in loco habere,

ut dictum est, scilicet expulsionem praecedentium dimensionum ab illo loco ex adventu sequentium, et incompatibilitatem aliarum dimensionum in eodem loco. Sed bene verum est quod idem est habere distensionem partium dimensionis in loco, et esse in loco localiter. Et licet ista duo naturaliter sint inseparabilia, scilicet esse in loco localiter et occupare locum, tamen quia sunt essentialiter distincta, Deus potest unum ab alio separare, et facere quod corpus sit localiter, et tamen non occupet locum, nec expellat per suam locationem passivam alterius corporis locationem passivam in eodem loco, sed coexistentiam et simultatem alterius in eodem loco patiatur.

Similiter responsio *ad secundum* non valet : quia fundatur in quodam falso, et statim negato, scilicet quod idem sit formaliter habere distensionem partium in loco et occupare locum. Hujus enim falsitas patet : quia occupatio et distensio dicuntur in ordine ad diversos terminos; distensio enim dicit habitudinem partium locati inter se, et in ordine ad locum; sed occupatio dicit habitudinem ad aliud corpus locale in eodem loco, et incompatibilitatem unius cum alio respectu ejusdem loci; et sic sunt habitudines diverse, et prius natura est esse in loco quam occupare locum.

Similiter responsio *ad tertium* non (α) valet : quia imaginatur quoddam falsum, scilicet quod distinctio duorum corporum formaliter proveniat ex distinctione situs, aut positionis extrinsecae, qui est ordo partium in loco, vel in aliqua extrinseca dimensione. Hoc enim falsum est : quia talis extrinseca positio nec per sui identitatem identificat locata, nec per sui diversitatem diversificat ea; sicut manifeste patet, cum idem corpus transeat de loco ad locum, et duo corpora in eodem loco sibi succedant. Sed bene verum est quod positio intrinseca, quae est ordo partium in toto, per sui identitatem vel diversitatem identificat et diversificat corpora. Modo, posito quod duo corpora essent in eodem loco, adhuc positio unius illorum intrinseca essentialiter differret ab intrinseca positione alterius : quia ille duae habitudines essent in diversis subiectis; et, cum hoc, haberent diversa fundamenta, et diversos terminos, quia distinctae partes distinctorum totorum. Ideo illa imaginatio vana est; et consequenter omnia fundata supra illam. Verumtamen conceditur quod sine divino miraculo una illarum positionum non potest esse sine alia, puta positio intrinseca sine positione extrinseca, et ad diversitatem intrinsecae sequitur variatio positionis extrinsecae. Et ad hunc sensum intelligenda sunt verba beati Thomae, ubi loquitur de ista materia, utputa, primo *Quodlibeto*, art. 21, ubi sic dicit : « Distinctio secundum situm primo et per se con-

(α) *ad quartum*, scilicet. — Om. Pr.

(β) *oporteat*. — *oportebat* Pr.

(α) *non*. — Om. Pr.

venit quantitati dimensionis, quae diffinitur esse quantitas positionem habens. Unde et partes in subjecto, ex hoc ipso distinctionem habent secundum situm, quia sunt subjectae dimensioni. Et sicut est distributio diversarum partium corporis unius secundum diversas partes unius loci per dimensiones, ita propter dimensiones diversa corpora distinguuntur (x) secundum diversa loca. Duo enim corpora facit actualis divisio materiae corporalis; duas autem partes unius corporis divisibilitas potentialis. » — Haec ille. — Item, praesenti distinctione, q. 2, art. 2, q^a 3, in solutione secundi argumenti, sic dicit: « Posito quod in eodem loco sint duo corpora per miraculum, non sequitur aliquid contra communes animi conceptiones, neque contra definitionem linearum, neque contra conclusionem geometriae. Quantitas enim dimensionis in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quia habet specialem rationem individuationis et distinctionis, scilicet ex situ partium, praeter rationem individuationis et distinctionis quae sibi et aliis accidentibus communis est, scilicet ex materia subjecta. Sic ergo una linea potest intelligi diversa ab alia, vel quia est in alio subjecto (quae consideratio non est nisi de linea naturali), vel quia distat situ ab alio (quae consideratio est de linea mathematica etiam, quae intelligitur praeter materiam). Si ergo removeatur materia, non potest esse distinctio linearum nisi secundum diversum situm; et similiter nec punctorum, nec superficieum, aut quarumcumque dimensionum; et sic geometria non potest ponere quod una linea addatur alteri tanquam distincta ab ea, nisi sit diversa in situ ab ea. Sed, supposita distinctione subjecti, sine distinctione situs, et divino miraculo, intelligentur diversae lineae quae non distant situ, propter diversitatem subjecti; et similiter diversa puncta, etc. » — Haec ille. — Simile dicit in Scripto super Boetium, de Trinitate (q. 4, art. 3); et primo Quodlibeto, art. 22, in solutione secundi, ubi sic dicit: « Duas lineas rectas mathematicas infra duo puncta, est impossibile esse; quia in eis nulla alia ratio distinctionis potest intelligi nisi ex situ. Sed duas lineas naturales esse infra duo puncta, est impossibile quidem per naturam, sed possibile per miraculum; quia remanet alia ratio distinctionis in duabus lineis naturalibus ex diversitate subjectorum corporum, quae conservatur virtute divina, etiam remota diversitate situs. » — Haec ille.

Et haec sufficiant ad dicta Durandi.

II. Ad argumenta Scoti. — Ad primum Scoti contra eandem conclusionem, dicitur quod, in casu quo per divinum miraculum duo corpora sunt in eodem loco, et conservantur a Deo in sua distinctione in eodem loco, manent principia essentialia

intrinsicae distinctionis illorum corporum quoad suam entitatem: scilicet duae materiae, duae formae substantiales, et duae dimensiones. Sed non manent quantum ad sufficientem virtutem causandi naturaliter distinctionem illorum corporum, licet habeant aliqualem virtutem distinctivam, cui superadditur virtutis divinae miraculum. Cujus ratio est: quia duae distinctae materiae, vel dimensiones, non sunt naturaliter natae distinguere duo corpora, nisi prout sunt in diversis sitibus et locis; in tali autem casu deficit diversitas situs exterioris et loci; ideo non sufficiunt naturaliter ad causandum numeralem distinctionem corporum. Cum enim non competit illis naturaliter talis modus essendi, consequenter non competit eis naturaliter talis modus causandi vel agendi sub tali modo. — Cum autem contra hoc obijcitur, quod tunc non solus Deus conservat illam distinctionem, sed cum causis secundis, etc.; — dicitur quod, licet causae illae concurrant, tamen illae solae non sufficerent sub tali modo essendi, nisi specialiter Deo concurrente contra solitum cursum naturae. Ideoque Deus solus dicitur hoc facere, quia principaliter et insolite hoc facit, et praestat dimensionibus talem modum essendi, et sub tali modo causandi distinctionem corporum; et ulterius, quia tollit a quantitate dimensionis suum solitum et naturalem effectum, quod nulla causa secunda facere potest, scilicet expellere (z) aliam dimensionem ab eodem situ.

De praedictis sanctus Thomas, primo Quodlibeto, art. 21, sic dicit: « Philosophus dicit, in 4. *Physicorum* (l. c. 76), quod sicut subintrante cubo ligneo in aquam vel aerem (b), oportet quod cedat tantum de aqua vel aere; ita oportet quod cederent dimensiones separatae, si vacuum poneretur. Cum ergo gloria non tollat dimensiones (γ) corporis, dico quod corpus gloriosum non potest naturaliter esse in eodem loco cum alio corpore, propter aliquam proprietatem inditam. » — Haec ille. — Item, articulo sequenti, sic dicit: « Duo corpora esse in eodem loco prohibentur propter dimensiones: quia materia corporalis secundum dimensiones dividitur; dimensiones etiam secundum situm distinguuntur. Deus autem, qui est omnium causa prima, potest conservare effectum in esse sine causis proximis. Unde, sicut conservat in sacramento Altaris accidentia sine subjecto, ita potest conservare distinctionem (δ) materiae corporalis et dimensionum in ea absque diversitate situs. Miraculose ergo potest fieri quod duo corpora sint in eodem loco, etc. » — Haec ille. — Item, super Boetium, de Trinitate (q. 4, art. 3): « In his, inquit, quae apud nos sunt,

(x) expellere. — extendere Pr.

(b) vel aerem. — Om. Pr.

(γ) dimensiones. — divisiones Pr.

(δ) distinctionem. — distributionem Pr.

(z) distinguuntur. — distinguantur Pr.

que omnes esse corpora continentur, ad sensum videmus quod, adveniente uno corpore ad aliquem locum, aliud corpus ab illo expellitur. Unde experimento patet talia duo corpora in eodem loco esse non posse. — Quidam autem dicunt quod non prohibentur duo horum corpora ad hoc quod sint simul propter corporeitatem, vel propter aliquid quod sit de ratione corporis inquantum corpus: sic enim sequeretur omnia duo corpora prohiberi ab hoc quod est esse simul; sed dicunt quod prohibentur ab hoc propter corpulentiam ipsorum. Sed, quidquid sit illud quod corpulentiam nominant, sive densitas, sive impuritas vel corruptibilitas aliquorum corporum, vel etiam aliqua natura specialis, nature generali corporeitatis superaddita, non potest esse causa hujus prohibitionis. Invenitur enim duplex comparatio corporum ad locum. Una, secundum quam ponitur in illo vel in illo determinato loco; et hæc comparatio sequitur naturam specialem hujus vel illius corporis: sicut quod gravia ex natura gravitatis sunt deorsum, levia autem sursum. Alia vero comparatio est, secundum quam dicitur esse simpliciter in loco; et hæc comparatio sequitur corpus ex ipsa natura corporeitatis, non propter aliud additum. Secundum hoc enim corpus est in (α) loco, quod loco se committitur. Hoc autem est secundum quod est dimensionatum dimensionibus æqualibus (β) et similibus dimensionibus loci. Dimensiones autem insunt cuilibet corpori ex ipsa corporeitate. Esse autem plura corpora in eodem loco, vel non esse, non respicit locum determinate, sed locum absolute. Unde oportet quod causa hujus impedimenti referatur ad naturam corporeitatis, ex qua convenit omni corpori, in quantum est corpus, quod natum (γ) sit esse in loco. Et si ultima sphaera non sit in loco, hoc non est nisi quia nihil potest esse extra ipsam, non autem propter defectum predictæ aptitudinis. — Et ideo alii concedunt simpliciter quod nulla duo corpora possunt esse in eodem loco; et rationem hujus referunt ad principia mathematica, quæ oportet salvari in omnibus naturalibus, ut dicitur, 3. *Cæli* (l. c. 6). Sed hoc non videtur conveniens: quia mathematica non contingit esse in loco nisi improprie et similitudinarie, ut dicitur, 1. *de Generatione* (l. c. 44); et ideo ratio predicti impedimenti non est sumenda ex principiis mathematicis, sed ex principiis naturalibus, quibus proprie locus debetur. Præterea, rationes mathematicæ non sufficienter concludunt in materia ista. Etsi enim mathematica salventur in naturalibus, tamen naturalia addunt aliquid super mathematica, scilicet materiam sensibilem; et ex hoc addito potest assignari ratio alicujus in natura-

libus, cujus ratio in mathematicis non poterit assignari. In mathematicis enim non potest assignari ratio diversitatis harum duarum linearum, nisi propter situm. Unde, remota diversitate situs, non remanet pluralitas linearum mathematicarum; et similiter nec superficierum, aut corporum. Et propter hoc non potest esse ut corpora mathematica sint plura, et sint simul; et (α) similiter de lineis et superficiebus. Sed in corporibus naturalibus posset assignari ab adversario alia ratio diversitatis, scilicet ex materia sensibili, etiam remota diversitate situs. Et ideo ratio illa quæ probat duo corpora mathematica non esse simul, non est sufficiens ad probandum duo corpora naturalia non esse simul. — Et ideo accipienda est via Avicennæ, qua utitur in *Sufficientia* sua, in Tractatu de Loco (ζ), per quam (γ) assignat causam prohibitionis predictæ ex ipsa natura corporeitatis per principia naturalia. Dicit enim quod non potest esse causa hujus prohibitionis, nisi illud cui primo et per se convenit esse in loco. Hoc est enim quod natum est replere locum. Formæ autem non convenit esse in loco, nisi per accidens; quamvis aliquæ formæ sint principium quo corpus inclinatur ad hunc vel illum locum. Similiter nec materia per se considerata: quia sic intelligitur præter omnia alia genera, ut dicitur, 7. *Metaphysica* (l. c. 8). Unde oportet quod materia, secundum quod subest ei quod habet primam comparisonem ad locum, hoc prohibeat. Comparatur autem ad locum sub dimensionibus. Et ideo ex natura materie subjecte dimensionibus prohibentur plura corpora esse in eodem loco. Oportet enim esse plura corpora, in quibus natura corporeitatis invenitur esse divisa; quæ quidem non dividitur nisi divisione materie; cujus divisio, cum sit solum secundum dimensiones, respectu quarum est situs, impossibile est hæc materiam esse distinctam ab illa nisi quando est distincta secundum situm; quod non est quando duo corpora ponuntur in eodem loco; unde sequitur illa duo corpora esse unum corpus; quod est impossibile. Cum ergo materia dimensionibus subjecta inveniat in quibuscumque corporibus, oportet quælibet duo corpora prohiberi ex ipsa natura corporeitatis ne sint in eodem loco. » — Hæc ille. — Et subdit, in solutione primi argumenti: « Sicut duobus corporibus in eodem loco positis potest aliqua naturalis causa inveniri diversitatis, sic divina virtus potest ea, quamvis sint unita in situ, in sua distinctione conservare; et sic miraculose duo corpora esse in eodem loco fieri potest. » — Hæc ille.

Ex quibus sequuntur sex. Primum est, quod naturalis effectus corporeitatis et corporis physici

(α) in. — Om. Pr.

(β) æqualibus. — essentialibus Pr.

(γ) natum. — nullum Pr.

(α) et. — Om. Pr.

(β) de Loco. — Om. Pr.

(γ) quam. — quem Pr.

est expellere aliud corpus de suo proprio loco, ex suo adventu ad locum illum. Secundum est, quod distinctio corporum physicorum causatur ex distinctione dimensionum, vel ex distinctione materie per dimensiones (α) distinctae. Tertium est, quod naturaliter distinctio dimensionum (β) simul causat distinctionem corporum, et distributionem eorum per diversa loca et situs exteriores. Quartum est, quod divina virtute dimensiones (γ) possunt suspendi a secundo effectui, licet non suspendantur a primo. Quintum est, quod, in casu nostro, dimensiones (δ) distinguunt duo corpora formaliter, non tanquam causa sufficiens, aut principalis, aut modo naturali; sed principalis causa efficiens distinctiva, non quidem formalis, nec materialis, sed supplens insufficientiam principiorum formalium et materialium, et conferens eis novum modum essendi et causandi, est divina virtus. Sextum est, quod Deus potest conservare effectum secundarium causae formalis, quando causa proxima formalis non sufficit ad ejus conservationem, licet non posset conservare primum ejus effectum, sine sufficientia causae formalis: ut patet in proposito, de duplici effectui dimensionum, quorum quilibet potest dici formalis, licet secundus non ita proprie sit formalis sicut primus, sed possit dici effectus quasi causae efficientis.

Ad secundum dicitur quod situs qui est differentia quantitatis, vel illam circumloquitur, est formale et essenziale distinctivum quantitatis dimensionis; nec per quamcumque potentiam partes (ϵ) unius quantitatis possunt ab invicem distingui sine diversitate talis situs, nec una quantitas ab alia. Sed situs qui nominat speciale praedicamentum, non est formale principium distinctivum quantitatum; sed consequitur formale principium distinctivum, sicut effectus causam; a qua tamen non potest naturaliter separari; sicut in simili dicit Boetius de loco. Unde sanctus Thomas, super Boetium, de Trinitate, in quaestione qua querit, Utrum loci varietas aliquid faciat ad diversitatem secundum numerum (ζ), sic dicit: « Diversitas secundum numerum causatur ex divisione materie sub dimensionibus existentis. Ipsa etiam materia, secundum quod sub dimensionibus existit, prohibet duo corpora esse in eodem loco, inquantum oportet duorum corporum distinctas esse materias secundum situm. Et sic patet quod ex eodem causatur (η) diversitas secundum numerum, ex quo causatur diversitas locorum in diversis corporibus. Et ideo ipsa diversitas locorum in se considerata, est signum

diversitatis secundum numerum, sicut est de aliis accidentibus, praeter dimensiones (α) primas interminatas. Sed si diversitas loci consideretur secundum causam suam, sic planum est quod diversitas loci est causa diversitatis secundum numerum. Et ideo Boetius ait quod varietas accidentium facit diversitatem secundum numerum. Quia, omnibus aliis remotis, in locorum diversitate hoc inevitabiliter verificari constituit: quia scilicet nullum aliud accidentium quae exterius apparent in re completa, est ita propinquum ad causam diversitatis secundum numerum sicut diversitas locorum. » — Haec ille. — Et sicut ipse dicit de loco, dicendum est de situ qui est ordo partium in loco. Talis enim situs non est formale distinctivum quantitatis, nisi quantum ad suam causam, quae est situs quae est differentia quantitatis. Ex illo enim situ intrinseco causatur situs exterior. Et ideo non omnino accidentaliter aut casualiter se habet ad distinctionem quantitatum: nam ejus unitas, vel distinctio, est naturale signum unitatis vel distinctionis quantitatis, ratione praedicta. Potest tamen solus Deus conservare distinctos situs interiores, et distinctas quantitates, sine distinctione situs exterioris, vel loci; quia potest suspendere causam a suo effectui, ut dictum fuit. Et ideo simul situs exterioris cum pluralitate interioris, miraculosa est; quia situs interior non est natus distinguere quantitates ad invicem, nisi simul distinguat eas secundum situm exteriorum. De hoc sanctus Thomas, primo Quodlibeto, art. 21, sic dicit: « Sicut est distinctio (δ) diversarum partium unius corporis secundum diversas partes unius loci per dimensiones (γ), ita propter dimensiones (δ) diversa corpora distinguuntur secundum diversa loca, » etc., ut prius allegatum est in responsionibus ad Durandum.

Ad tertium patet solutio per praedicta. Concludit enim quod situs exterior non est causa effectiva nec formalis distinctionis, si secundum se accipiatur. Sed, si accipiatur secundum primam causam suam et radicem, sic distinguit quantitates.

Ad quartum dicitur quod diversa ubi existentia in diversis corporibus subjective, respectu ejusdem termini, scilicet loci, naturaliter repugnant, et impossibilitatem habent, ratione impossibilitatis suarum causarum, quarum una aliam excludit, scilicet dimensio dimensionem. Et cum dicit arguens, quod duo respectus extrinsecus advenientes sunt compossibiles respectu unius termini, etc.; — dicitur quod hoc est verum quando neuter illorum totaliter adaequat terminum, ut patet in exemplis per eum adductis. Secus est quando alter illorum adae-

(α) dimensiones. — divisiones Pr.

(β) dimensionum. — divisionum Pr.

(γ) dimensiones. — divisiones Pr.

(δ) dimensiones. — divisiones Pr.

(ϵ) partes. — partis Pr.

(ζ) q. 4, art. 4.

(η) causatur. — casu Pr.

(α) accidentibus, praeter dimensiones. — actibus, praeter divisiones. Pr.

(β) distinctio. — distributio Pr.

(γ) dimensiones. — divisiones Pr.

(δ) dimensiones. — divisiones Pr.

quat et comprehendit suum terminum, sicut est in proposito; quia corpus locatum naturaliter adequat suum proprium locum, et e contra; et ideo naturaliter impossibile est duo corpora simul esse in eodem loco, vel duo *ubi* esse simul respectu ejusdem termini, scilicet loci. — Illud autem quod dicit de impossibilitate quanti ad quantum existendi in eodem loco, etc., — conceditur similitudo; ut patet multipliciter per prædicta: quia in tali miraculo quantitas dimensiva (z) privatur suo proprio effectu, qui est excludere aliam dimensionem (6), et, cum hoc, novum modum causandi distinctionem quanti a quanto, scilicet sine distinctione situs exterioris.

III. Ad argumenta aliorum. — Ad argumenta ultimo inducta contra conclusionem, patet responsio per prædicta. Unde ad primum, quod sumitur ex dictis Boetii, *de Trinitate*, satis ostensum est quomodo unitas vel varietas locorum se habeat ad unitatem vel distinctionem corporum.

Ad secundum dicitur quod impossibilitas duorum corporum ad simul existendum in eodem loco, non est effectus formalis quantitatis, sed effectus quasi causæ efficientis; vel, si sit effectus formalis, non tamen primarius, sed secundarius, ut dictum est. Tales autem effectus potest Deus suspendere a suis causis, vel tales causas a talibus effectibus, cum possit suspendere albedinem ab actu albandi subjectum suum principale, ut patet in Eucharistia, quod est majus.

Ad confirmationem, negatur similitudo ibidem posita. Quia alterius modi est repugnantia duorum corporum ad simul existendum in eodem loco, et duorum contrariorum ad simul informandum idem subjectum; quia prima est quasi duarum causarum efficientium, secunda est quasi duarum causarum formalium. Deus autem potest suspendere effectum causæ efficientis, non autem causæ formalis, potissime effectum primarium, et mere formalem, quem causat in proprio subjecto; quod non est in proposito.

Ad tertium respondetur sicut ad secundum: quia duo corpora esse in eodem loco, non est repugnantia mere formalis, sed causæ efficientis.

Ad quartum dicitur quod duo indivisibilia in continuo non possunt esse immediata, ut habetur, 6. *Physicorum* (l. c. 1); possunt tamen esse simul, sicut patet, 4. *Physicorum* (l. c. 42), de superficie locantis et locati. Et ulterius, similitudo illa non est ad propositum; quia indivisibilia non sunt proprie in loco, sicut sunt corpora.

Ad quintum respondet beatus Thomas, dist. 44, q. 2, art. 2, q^a 3, in solutione secundi, ubi sic dicit: « Supposita distinctione subjecti sine distinctione situs, ex (γ) divino miraculo, intelligentur

(α) *dimensiva*. — *divina* Pr.

(β) *dimensionem*. — *divisionem* Pr.

(γ) *ex*. — *et* Pr.

diversæ lineæ, quæ non distant situ, propter diversitatem subjecti; et similiter diversa puncta. Et sic due lineæ designatæ in duobus corporibus quæ sunt in eodem loco, trahuntur a diversis punctis ad diversa puncta, ut non accipiamus punctum signatum in loco, sed in ipso corpore locato, quia linea non trahitur nisi a puncto quod est terminus ejus, etc. » — Hæc ille.

Ad argumentum pro questione (z), respondet sanctus Thomas (4. *Sentent.*, dist. 44, q. 2, art. 2, q^a 2, ad 1^{am}), dicens quod « corpus Christi non habuit ex dote subtilitatis quod possit esse cum alio corpore in eodem loco; sed hoc factum est virtute divinitatis post resurrectionem, sicut in nativitate. Unde Gregorius, in homilia (26 in Evang.), dicit quod *illud corpus Domini intravit ad discipulos januis clausis, quod ad humanos oculos per nativitatem suam clausis exiit utero Virginis*. Unde non oportet quod ratione subtilitatis hoc conveniat corporibus gloriosis ». — Hæc ille.

Et hæc de questione sufficiant. De qua benedictus Deus. Amen.

QUÆSTIO IV.

UTRUM ANIMA SEPARATA POSSIT PATI AB IGNE CORPOREO

ULTERIUS, circa distinctionem quadragesimanam quartam, queritur: Utrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

Et arguitur quod non. Quia omne quod patitur, recipit aliquid ab agente. Si ergo anima patiatur ab igne corporeo, oportet quod aliquid ab eo recipiat. Sed omne quod recipitur in aliquo, est in eo per modum recipientis. Ergo quod recipitur ab igne in anima, non est in ea (6) materialiter, sed spiritualiter. Sed formæ rerum in anima spiritualiter existentes, sunt perfectiones illius. Ergo, si ponatur quod anima patiatur ab igne corporeo, hoc non erit in ejus pœnam, sed magis in ejus perfectionem.

In oppositum arguitur. Quia eadem ratio est de animalibus separatis et de omnibus quod ab igne pati possint. Sed omnes ab igne corporeo patiuntur, cum puniantur ab illo igne a quo corpora damnatorum post resurrectionem patientur, quem oportet esse corporeum. Ergo anime separatæ ab igne corporeo pati possunt.

(α) *questione*. — *conclusionem* Pr.

(β) *ei*. — *eo* Pr.